

CO₂-PRESTATIELADDER

HANDREIKING AANBESTEDEN 4.0

GUNNINGSCRITERIUM
CO₂-PRESTATIELADDER 4.0

SEPTEMBER 2025

Stichting Klimaatvriendelijk
Aanbesteden & Ondernemen

NEDERLAND

HANDREIKING AANBESTEDEN 4.0

GUNNINGSCRITERIUM CO₂-PRESTATIELADDER 4.0

SEPTEMBER 2025

co2-prestatieladder.nl/documenten

INHOUD

1	Samenvatting	04
1.1	4 stappen om de CO ₂ -Prestatieladder toe te passen bij een aanbesteding	05
2	Inleiding	07
3	CO₂-Prestatieladder als aanbestedingsinstrument	09
3.1	In het kort: hoe werkt het?	09
3.2	Wettelijk kader voor het aanbesteden met de CO ₂ -Prestatieladder als gunningscriterium	10
3.3	Hoe werkt het gunningscriterium CO ₂ -Prestatieladder 4.0?	11
3.4	Wat is het effect van de CO ₂ -Prestatieladder op projecten?	16
4	Hoe wordt de CO₂-Prestatieladder toegepast in aanbestedingen?	17
4.1	Beleidskader duurzaam inkopen	17
4.2	Stappenplan toepassing CO ₂ -Prestatieladder als aanbestedingsinstrument	18
5	Na gunning: uitvoering van projecten met gunningsvoordeel	24
5.1	De gedocumenteerde informatie	24
5.2	Dialogoog over CO ₂ -reductie tijdens de uitvoering van CO ₂ -Prestatieladderprojecten	25
6	Links naar relevante informatie	27

BIJLAGEN

A	Eisen van het gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0	29
3	Termen en definities	31
B	Teksten voor de aanbestedingsleidraad	69
C	Voorbeeld inschrijfformulier	72
D	Voorbeeldteksten Contract	73
	Colofon	74

1

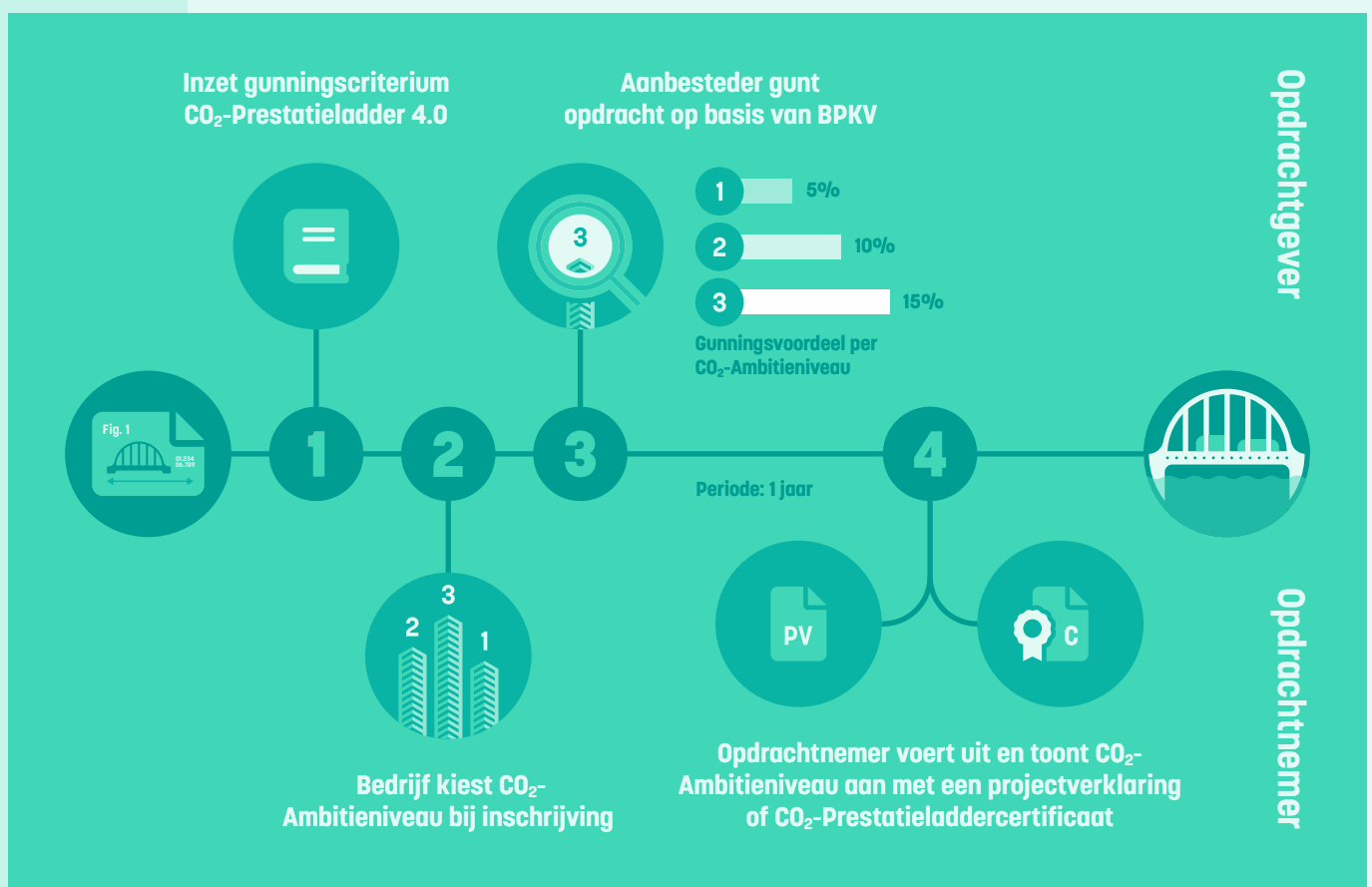
SAMENVATTING

De CO₂-Prestatieladder is zowel een energie- en CO₂-managementsysteem als een aanbestedingsinstrument. Deze Handreiking gaat in op het gebruik van de CO₂-Prestatieladder als aanbestedingsinstrument.

Als een publieke organisatie een opdracht aanbesteedt, dan moet de *aanbesteder* voldoen aan de eisen van de Europese aanbestedingsrichtlijnen (zie paragraaf 3.1). De CO₂-Prestatieladder als gunningscriterium voor de beste-prijs-kwaliteit-verhouding (BPKV) is in lijn met deze richtlijnen, mits dit gebeurt op de wijze zoals beschreven in deze Handreiking.

Een *aanbesteder* kan de CO₂-Prestatieladder gebruiken als gunningscriterium bij een aanbesteding op basis van BPKV. Met het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* kan de *aanbesteder* ervoor kiezen partijen te belonen met een fictieve korting of punten op basis van hun CO₂-Ambitieniveau. De *aanbesteder* moet dan het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* en het bijbehorende voordeel per CO₂-Ambitieniveau vastleggen in de aanbestedingsdocumenten.

In deze Handreiking Aanbesteden staat hoe de *aanbesteder* het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* kan toepassen en welke teksten hij moet opnemen in de aanbestedingsdocumenten.

Figuur 1 In 4 stappen aanbesteden met het gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0

4 STAPPEN OM DE CO₂-PRESTATIELADDER TOE TE PASSEN BIJ EEN AANBESTEDING

Samengevat kan de *aanbesteder* het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* in aanbestedingen in de volgende vier stappen toepassen. Deze stappen worden verder toegelicht in hoofdstuk 4.

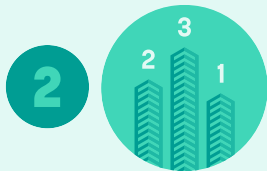
INZET GUNNINGSCRITERIUM CO₂-PRESTATIELADDER 4.0 IN DE AANBESTEDING

Maak per aanbesteding een afweging of de inzet van het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* past binnen het beleidskader van de *aanbesteder* en zinvol is voor het specifieke *project*.

Als de *aanbesteder* ervoor kiest om het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* op te nemen, dan moet hij de volgende onderdelen opnemen in de aanbestedingsleidraad en het contract:

- a. Neem het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* op in de aanbestedingsleidraad. Beschrijf de gunningsmethode, het gunningsvoordeel en de staffel voor de kwaliteitswaarde per CO₂-Ambitieniveau. Beschrijf ook de wijze en termijn voor het aantonen dat opdrachtnemer voldoet aan de eisen van het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* en een sanctiebepaling. In Bijlage B vind je voorbeeldteksten.
- b. Voeg twee bijlagen toe aan de aanbestedingsleidraad:
 - **De Eisen van het gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0**
Deze staan in Bijlage A.
 - **Het inschrijfformulier met de verklaring voor inschrijvers**
om hun CO₂-Ambitieniveau voor uitvoering van het *project* aan te bieden (deze staat in Bijlage C), inclusief de wijze van aantonen (*Projectverklaring* of *CO₂-Prestatieladdercertificaat*) en welke *CI* de toetsing zal verrichten.
- c. Neem op in het (concept)contract (als van toepassing, zie Bijlage D):
 - Een verwijzing naar het CO₂-Ambitieniveau waarmee de *inschrijver* inschrijft, afspraken over de wijze en termijn van aantonen dat *opdrachtnemer* moet voldoen aan de eisen en – indien gewenst – het voeren van een dialoog en het delen van projectinformatie.

Vervolgens kan de *aanbesteder* de aanbesteding publiceren.

INSCHRIJVERS BIEDEN HUN INSCHRIJVING AAN, INCLUSIEF HET BEOOGDE CO₂-AMBITIENIVEAU OM HET PROJECT UIT TE VOEREN

De *aanbesteder* ontvangt de aanbestedingsdocumenten en de offerte van de *inschrijver*, inclusief het CO₂-Ambitieniveau waarop hij het *project* zal uitvoeren. Bij inschrijving moet de *inschrijver* aangeven of hij het gekozen CO₂-Ambitieniveau zal aantonen met een CO₂-Prestatieladdercertificaat of met een *projectverklaring*. Vervolgens moet hij tijdens de uitvoering van het *project* – met een CO₂-Prestatieladdercertificaat of *projectverklaring* – aantonen dat hij voldoet aan de eisen van het *gunningscriterium* CO₂-Prestatieladder 4.0 op het geselecteerde CO₂-Ambitieniveau. (De *aanbesteder* moet de eisen van de verschillende CO₂-Ambitieniveaus toegevoegen als bijlage bij de aanbestedingsleidraad, zie stap 1.)

AANBESTEDER GUNT DE OPDRACHT OP BASIS VAN BPKV EN LEGT HET CO₂-AMBITIENIVEAU CONTRACTUEEL VAST

De *aanbesteder* bepaalt het gunningsvoordeel voor de verschillende inschrijvingen op basis van de staffel voor de kwaliteitswaarde per CO₂-Ambitieniveau (zoals omschreven in de aanbestedingsleidraad). Het *project* wordt gegund aan de inschrijving met de beste prijs-kwaliteitverhouding (BPKV). De *inschrijver* hoeft bij inschrijving nog geen *projectverklaring* of CO₂-Prestatieladdercertificaat te overleggen, de inhoudelijke beoordeling is bij stap 4. Het door de *inschrijver* (vanaf nu: *opdrachtnemer*) aangeboden CO₂-Ambitieniveau wordt opgenomen in het contract, naast afspraken over de wijze en termijn van verantwoording, een sanctiebepaling en eventueel afspraken over het delen van projectdocumentatie en het voeren van een dialoog. Zie hiervoor stap 1 en de tekstvoorbeelden in Bijlage D.

OPDRACHTNEMER VOERT DE OPDRACHT UIT EN TOONT AAN DAT HIJ VOLDOET AAN HET CO₂-AMBITIENIVEAU

In de aanbestedingsleidraad staat dat de *opdrachtnemer* binnen een jaar na gunning moet aantonen dat hij aan de eisen van het CO₂-Ambitieniveau heeft voldaan. Eventueel kan de *aanbesteder* kiezen voor een andere termijn. De *opdrachtnemer* moet dit vervolgens voor de duur van het *project* jaarlijks herhalen. Voor *projecten* met een duur van minder dan een jaar moet *opdrachtnemer* het overeengekomen uitvoeringsniveau bij oplevering aantonen (tenzij anders overeengekomen).

De *aanbesteder* ontvangt de *projectverklaring* of een CO₂-Prestatieladdercertificaat, afgegeven door een *certificerende instelling*, die is geaccrediteerd voor de CO₂-Prestatieladder. Daarmee toont de *opdrachtnemer* aan dat hij/zij aan het aangeboden CO₂-Ambitieniveau voldoet. Als de *opdrachtnemer* geen (tijdig) bewijs levert, dan legt de *aanbesteder* de sanctie op die in de aanbestedingsdocumenten of het contract staat.

In deze Handreiking Aanbesteden *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* staat het gebruik van de CO₂-Prestatieladder als aanbestedingsinstrument. De Handreiking is gericht op *aanbesteders* en legt uit hoe de CO₂-Prestatieladder ingezet kan worden als BPKV (Beste Prijs Kwaliteit Verhouding) gunningscriterium bij inkoop of aanbesteding. In hoofdstuk 3 staat hoe *aanbesteder* de CO₂-Prestatieladder in aanbestedingen toepast en in hoofdstuk 4 vindt u in vier overzichtelijke stappen hoe een *aanbesteder* het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* in een aanbesteding kan opnemen. Daarnaast geeft hoofdstuk 5 inzicht in de doorwerking van de CO₂-Prestatieladder bij de uitvoering van *projecten*.

Belangrijk zijn de bijlagen bij deze Handreiking:

- Bijlage A bevat de Eisen van het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0*; deze bijlage moet als bijlage toegevoegd worden aan de aanbestedingsleidraad;
- Bijlage B bevat teksten die overgenomen moeten worden in de aanbestedingsleidraad;
- Bijlage C bevat het inschrijfformulier dat ook toegevoegd moet worden aan de aanbestedingsdocumenten;
- Bijlage D bevat teksten die overgenomen moeten worden in het (concept)contract.

AANLEIDING: HANDBOEK 4.0 EN DRIE TREDEN

Een directe aanleiding voor het vernieuwen van deze Handreiking is de publicatie van *Handboek CO₂-Prestatieladder 4.0*. Hiermee is voor gecertificeerde organisaties én *aanbesteders* de norm vernieuwd: de CO₂-Prestatieladder bestaat nu uit drie treden:

- Trede 1: CO₂-reduceren in de eigen organisatie;
- Trede 2: CO₂-reduceren met de keten;
- Trede 3: CO₂-reduceren naar nul in 2050.

TOEPASSING VAN DEZE HANDREIKING

Met de publicatie van *Handboek CO₂-Prestatieladder 4.0* verandert de wijze van aanbesteden met de CO₂-Prestatieladder niet. De wijze van aanbesteden met de CO₂-Prestatieladder die in deze Handreiking staat beschreven, heeft zich bewezen in de praktijk. De methodiek is conform Europese wetgeving, toch kunnen wetgeving of praktijk in specifieke landen aanpassingen noodzakelijk maken.

In deze Handreiking staat de methodiek beschreven. Deze kan toegepast worden in aanbestedingen op basis van de Europese richtlijn **2014/24/EU** voor overheidsopdrachten en de Europese Richtlijn **2014/25/EU** voor opdrachten door speciale-sectorbedrijven. De Handreiking Aanbesteden *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* is getoetst en vastgesteld door de Adviesraad Aanbesteden van SKAO.

OVERGANGSREGELING VAN 14 JANUARI 2025 TOT 14 JANUARI 2027

Voor de periode van 14 januari 2025 tot 14 januari 2027 geldt een overgangsregeling voor de overgang van toepassing van het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 3.1* naar toepassing van het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0*. De belangrijkste punten uit deze overgangsregeling zijn:

- het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 3.1* kan in aanbestedingen gebruikt worden tot uiterlijk **14 januari 2027**.
- indien gebruik wordt gemaakt van een *CO₂-Prestatieladdercertificaat* om aan te tonen dat voldaan is aan het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 3.1* is het mogelijk dit te doen met een certificaat op basis van *Handboek CO₂-Prestatieladder 4.0*. Hierbij geldt dat:
 - een certificaat op basis van *Handboek CO₂-Prestatieladder 4.0* – trede 1 wordt geaccepteerd als bewijs voor *CO₂-Ambitieniveau 1, 2 en 3* van *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 3.1*.
 - een certificaat op basis van *Handboek CO₂-Prestatieladder 4.0* – trede 2 of 3 wordt geaccepteerd als bewijs voor *CO₂-Ambitieniveau 4 en 5* van *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 3.1*.
- een aanbesteder kan het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* in een aanbesteding gebruiken **vanaf 14 januari 2026**.
- om aan te tonen dat de *inschrijver* voldoet aan het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* kan **géén** *CO₂-Prestatieladdercertificaat* op basis van *Handboek CO₂-Prestatieladder 3.1* gebruikt worden.
- inzet van het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* **vóór 14 januari 2027** is mogelijk indien het merendeel van de marktpartijen, die mogelijkerwijs inschrijven op de aanbesteding, er klaar voor is. Inzet vóór 14 januari 2027 moet weloverwogen gebeuren en **uitgebreid aan de (beoogde) inschrijvers gecommuniceerd worden**. Met een marktconsultatie kan bijvoorbeeld onderzocht worden of het merendeel van de potentiële inschrijvers al een certificaat op basis van *Handboek CO₂-Prestatieladder 4.0* heeft of zich daarop aan het voorbereiden is.

Zie voor de volledige overgangsregeling de **website van de CO₂-Prestatieladder** .

BEGRIPPENLIJST

Voor de gehanteerde begrippen, zie de begrippenlijst in Bijlage A.

CO₂-PRESTATIELADDER ALS AANBESTEDINGS- INSTRUMENT

3.1

IN HET KORT: HOE WERKT HET?

De CO₂-Prestatieladder is:

- een aanbestedingsinstrument. Met het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* kan de ladder worden toegepast in aanbestedingen. Het gunningscriterium heeft drie verschillende *CO₂-Ambitieniveaus* en de *aanbesteder* kan het inzetten om binnen een aanbesteding inschrijvers aan te zetten tot energiebesparing en CO₂-reductie tijdens de uitvoering van het *project*. De eisen hiervoor staan in Bijlage A. Dit zijn zowel algemene eisen (Deel 1) als eisen per *CO₂-Ambitieniveau* (Deel 2).
- een energie- en CO₂-managementsysteem en *certificeringsschema*, dit is te vinden in het *Handboek CO₂-Prestatieladder 4.0*, voor private bedrijven en (publieke) organisaties. Op basis van dit schema kunnen organisaties een *energie- en CO₂-managementsysteem* implementeren. Het schema heeft drie verschillende treden waarop organisaties gecertificeerd kunnen worden.

De kern van het gebruik van de CO₂-Prestatieladder in aanbestedingen is dat bij toepassing van het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* inschrijvers gunningsvoordeel krijgen voor CO₂-reductie op projectniveau. Dit kunnen zij projectspecifiek aantonen met een *projectverklaring* of met het *CO₂-Prestatieladdercertificaat*.

Besteedt een *aanbesteder* aan met het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0*? Dan is het hebben of behalen van een *CO₂-Prestatieladdercertificaat* geen vereiste, maar een manier om aan te tonen dat een organisatie aan een bepaald *CO₂-Ambitieniveau* voldoet.

VOORDEEL: EXTERNE TOETSING

Het grote voordeel voor de *aanbesteder* als hij/zij het *CO₂-Ambitieniveau* in de gunning meeweegt, zijn de toetsing en borging. Een externe partij toetst en borgt de prestatie van de *opdrachtnemer* op het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0*. Een *certificerende instelling* die daarvoor geaccrediteerd moet zijn, voert deze toetsing uit. Hierdoor hoeft de *aanbesteder* in de uitvoering van het *project* de eisen van het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* niet te toetsen. De *aanbesteder* kan volstaan met een controle van de *projectverklaring* of het *CO₂-Prestatieladdercertificaat* dat is afgegeven door de *certificerende instelling*.

WETTELIJK KADER VOOR HET AANBESTEDEN MET DE CO₂-PRESTATIELADDER ALS GUNNINGSCRITERIUM

EUROPESE AANBESTEDINGSRICHTLIJNEN

De wettelijke kaders voor aanbestedingen zijn de Europese aanbestedingsrichtlijnen (Richtlijn 2014/24/EU [↗](#) voor overheidsopdrachten en de Europese Richtlijn 2014/25/EU [↗](#) voor opdrachten door speciale-sectorbedrijven). Deze richtlijnen zijn in de lidstaten van de Europese Unie omgezet in nationale wetgeving. Voor Nederland geldt de **Aanbestedingswet 2012** [↗](#). Daarnaast zijn de algemene maatregelen van bestuur uitgewerkt in jurisprudentie. Een samenvatting voor de aanbestedingsregels in Nederland is te vinden op de website van **PIANOo** [↗](#).

De Europese aanbestedingsrichtlijnen gaan uit van gunning op basis van de Economisch Meest Voordelige Inschrijving (EMVI, in het Engels 'Most Economically Advantageous Tender' (MEAT). EMVI kan op drie manieren worden toegepast: laagste prijs, kosten over de levensduur en beste prijs-kwaliteitverhouding (BPKV).

De CO₂-Prestatieladder is bedoeld om te gebruiken in een aanbesteding op basis van BPKV. Dit betekent dat de *aanbesteder* naast de prijs ook kwalitatieve criteria kan meenemen in de gunning van een opdracht, zoals levertijd, ervaring van een bedrijf en duurzaamheid. Vereist is wel dat deze criteria duidelijk gedefinieerd zijn en dat ze staan beschreven in het contract of aanbestedingsdocument. Als het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* correct is toegepast, dan voldoet deze wijze van aanbesteden aan algemene beginselen van de Europese aanbestedingsrichtlijnen voor non-discriminatie, gelijke behandeling, transparantie en proportionaliteit.

Het doel van de Europese aanbestedingsrichtlijnen is om een vrije, open en eerlijke markt te creëren, tussen de verschillende EU-lidstaten. Dat betekent dat alle bedrijven die de opdracht kunnen uitvoeren een kans moeten hebben om de opdracht te verwerven. Daarom moet een aanbesteding voldoen aan vier principes:

1. **Gelijke behandeling** Objectiviteit houdt in dat een *aanbesteder* een bieding moet beoordelen op objectieve en controleerbare criteria. Deze criteria moeten voor alle partijen gelijk zijn. Er mogen geen criteria aanwezig zijn bij een aanbesteding waardoor de een meer kansen krijgt dan de ander. Iedereen moet objectief en op dezelfde wijze behandeld worden en iedereen moet dezelfde informatie krijgen.
2. **Transparantie** Transparantie betekent dat iedereen moet kunnen zien hoe de aanbesteding in zijn werk gaat en waarop de gunning is gebaseerd. Gunningsbeslissingen moeten duidelijk worden gemotiveerd.
3. **Non-discriminatie** Non-discriminatie houdt in dat er geen eisen gesteld mogen worden waardoor partijen worden uitgesloten op basis van bijvoorbeeld vestigingsland of nationaliteit.
4. **Proportionaliteit** Proportionaliteit betekent dat de eisen die in een aanbesteding worden gesteld in verhouding moeten staan tot de inspanning die het kost om een *project* uit te voeren. Technische specificaties, uitsluitingsgronden, geschiktheidseisen, selectie- en gunningscriteria moeten relevant zijn en in verhouding staan tot de aard en omvang van de opdracht.

DE CO₂-PRESTATIELADDER ALS GUNNINGSCRITERIUM

De *aanbesteder* kan het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* naast andere gunningscriteria in een aanbesteding op basis van BPKV gebruiken. Het instrument werkt als een positieve stimulans door het belonen en stimuleren van CO₂-reductie met gunningsvoordeel. Dit is vaak effectiever dan straffen of verplichten om bedrijven, medewerkers en sectoren in beweging te krijgen.

CO₂-PRESTATIELADDER IS NIET GESCHIKT ALS GESCHIKTHEIDSEIS OF SELECTIECRITERIUM

Hiervoor zijn verschillende redenen:

1. Als u een certificaat hanteert als geschiktheidseis of selectie criterium, dan kunnen partijen zonder het gevraagde (niveau van het) certificaat niet meedoen of zij hebben minder kans om geselecteerd te worden. Dit discrimineert bijvoorbeeld kleine bedrijven of buitenlandse partijen. Aanbestedingsrechtelijk gezien is dit niet toegestaan.
2. De implementatie van de CO₂-Prestatieladder binnen een organisatie kost tijd en moeite. In de meeste situaties is het disproportioneel om van een organisatie te eisen dat de gehele organisatie gecertificeerd is voor zij zich inschrijft op een specifiek *project*. Een dergelijke eis is niet redelijk voor een *project* dat slechts een (klein) deel van de omzet van de organisatie zal vormen. Aanbestedingsrechtelijk gezien is er dan onvoldoende verband tussen de eis en het voorwerp van de opdracht. Ook om die reden is een dergelijke eis als geschiktheidseis of selectie criterium niet toegestaan.

Dit uitgangspunt geldt voor alle aanbestedingen: Europees en nationaal. Bij kleine opdrachten is een dergelijke geschiktheidseis net zo goed discriminerend.

3.3

HOE WERKT HET GUNNINGSCRITERIUM CO₂-PRESTATIELADDER 4.0?

Als een aanbesteder aanbesteedt met het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* op basis van beste prijs-kwaliteitverhouding (BPKV) definieert de aanbesteder een kwaliteitscriterium: *CO₂-Ambitieniveaus*. Inschrijvers kunnen zich hiermee onderscheiden op kwaliteit. De *CO₂-Ambitieniveaus* geven 2 dingen aan. Aan de ene kant staan ze voor de ambitie in het *project* met betrekking tot CO₂-reductie. Aan de andere kant staan ze voor de volwassenheid waarmee het managementsysteem van het *project* functioneert om dit te borgen. Inschrijvers moeten bij inschrijving aangeven op welk *CO₂-Ambitieniveau* zij het *project* uitvoeren.

Bijlage B bevat tekstclausules waarmee de aanbesteder het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* in de aanbestedingsleidraad kan opnemen.

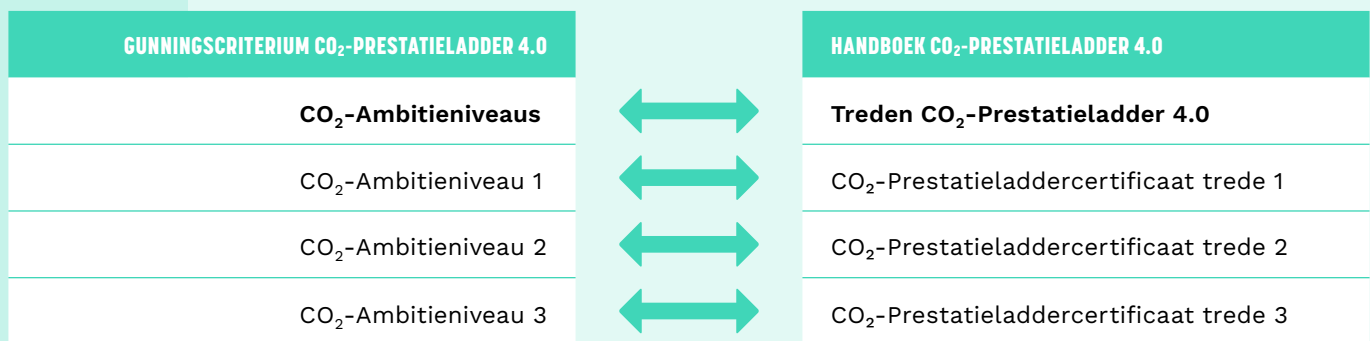
In Bijlage A staan de eisen van het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0*, inclusief de eisen die bij de verschillende *CO₂-Ambitieniveaus* horen. Deze bijlage moet als bijlage toegevoegd worden aan de aanbestedingsleidraad en **mag niet** gewijzigd of aangepast worden, omdat dan de *directe relatie* met het certificeringssysteem van CO₂-Prestatieladder 4.0 verloren gaat. De *opdrachtnemer* moet het gekozen *CO₂-Ambitieniveau* tijdens de uitvoering van het *project* concreet maken door te voldoen aan de eisen op het gekozen *CO₂-Ambitieniveau*.

RELATIE TUSSEN CO₂-AMBITIENIVEAUS EN TREDEN VAN DE CO₂-PRESTATIELADDER

Bij aanbestedingen met de CO₂-Prestatieladder gebruikt de aanbesteder de eisen van het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* die in Bijlage A staan beschreven. Bijlage A kent algemene eisen (Deel 1) en eisen op verschillende *CO₂-Ambitieniveaus* (Deel 2). Deze *CO₂-Ambitieniveaus* corresponderen met verschillende treden van de CO₂-Prestatieladder 4.0 (zie Figuur 2) die beschreven zijn in het *Handboek CO₂-Prestatieladder 4.0*.

De eisen voor een *project* vanuit het certificaat van het *Handboek CO₂-Prestatieladder 4.0* zijn niet identiek aan de eisen van het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0*. De

strekking is echter vergelijkbaar en de *aanbesteder* kan het *CO₂-Prestatieladdercertificaat* accepteren als bewijs van het *CO₂-Ambitieniveau* waarmee is ingeschreven op het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0*.

Figuur 2 Relatie tussen *CO₂-Ambitieniveaus* gunningscriterium *CO₂-Prestatieladder 4.0* en treden van de *CO₂-Prestatieladder 4.0*

Bij inschrijving op een aanbesteding kiest de *inschrijver* op welk *CO₂-Ambitieniveau* hij/zij wil inschrijven. Tijdens de uitvoering van het *project* toont hij/zij aan dat hij/zij voldoet aan de eisen van het gekozen *CO₂-Ambitieniveau*.

HET GUNNINGSVORDEEL

De *aanbesteder* waardeert het *CO₂-Ambitieniveau* als een kwalitatief onderdeel van de inschrijving binnen de beste prijs-kwaliteitverhouding (BPKV). De *aanbesteder* bepaalt de hoogte van het gunningsvoordeel (kwaliteitswaarde) voor de verschillende *CO₂-Ambitieniveaus* en beschrijft dit in de aanbestedingsdocumenten. De *inschrijver* kiest bij inschrijving een *CO₂-Ambitieniveau* en het daarbij horende gunningsvoordeel.

Advies is om aan ieder aangeboden *CO₂-Ambitieniveau* een gunningsvoordeel te koppelen. Dat wordt bijvoorbeeld uitgedrukt:

- in een percentage of vast bedrag, dat (fictief) in mindering wordt gebracht op de inschrijvingssom. Dit heet het principe van gunnen op waarde.
- in een waardering uitgedrukt in punten. Dit heet de gewogen factor-methode.

De *aanbesteder* bepaalt ook de staffel voor de kwaliteitswaarde: de hoogte van het gunningsvoordeel per *CO₂-Ambitieniveau*. Daarnaast bepaalt de *aanbesteder* de wijze waarop deze berekend wordt. Staffel en manier van berekenen moeten opgenomen worden in de aanbestedingsdocumenten. Op deze manier wordt duidelijk hoe dit voordeel zich verhoudt tot de waardering van andere kwalitatieve elementen (BPKV-criteria) van de inschrijving.

Het is aan *aanbesteder* om te bepalen welke gunningsmethode en kwaliteitswaarde het meest geschikt zijn om toe te passen in een specifieke tender. Advies is om als u het *CO₂-Prestatieladder* gunningsvoordeel bepaalt om dit te doen met proefberekeningen. Maak rekenvoorbeelden en kijk of de rangschikking gewenst is. Voor meer info over gunningsmethoden, zie **Handreikingen BPKV | PIANOo – Expertisecentrum Aanbesteden** [↗](#).

Het bij de inschrijving aangeboden *CO₂-Ambitieniveau* wordt (inclusief de onderliggende niveaus) bij gunning uitdrukkelijk onderdeel van het contract (indien van toepassing).

De verdeling van die waarden hoeft niet lineair te zijn; aan hogere CO₂-Ambitieniveaus (bijvoorbeeld 2 en 3) kan naar verhouding groter gunningsvoordeel worden gegeven. Vanwege de grotere inspanningen die inschrijvers moeten doen om op de hogere treden een certificaat te behalen. Als de CO₂-Prestatieladder nog relatief onbekend is in een markt kan de aanbesteder kiezen om de CO₂-Prestatieladder te introduceren door in de eerste aanbestedingen CO₂-Ambitieniveau 1, 2 en 3 eenzelfde gunningsvoordeel te geven. Na verloop van tijd, als marktpartijen bekend zijn met de CO₂-Prestatieladder, kunnen niveau 2 en 3 dan een groter gunningsvoordeel krijgen.

VOORBEELDEN STAFFEL KWALITEITSWAARDE EN GUNNINGSMETHODEN

VOORBEELD: STAFFEL VOOR KWALITEITSWAARDE: AANBESTEDING MET EEN GESCHATTE WAARDE VAN 1 MILJOEN EURO

CO ₂ -AMBITIENIVEAU	GUNNINGSVOORDEEL			
Geen CO ₂ -Ambitieniveau	0%	of	€ 0	of 0 punten
CO ₂ -Ambitieniveau 1	5%	of	€ 37.500	of 50 punten
CO ₂ -Ambitieniveau 2	10%	of	€ 75.000	of 100 punten
CO ₂ -Ambitieniveau 3	15%	of	€ 112.500	of 150 punten

VOORBEELD: GUNNINGSVOORDEEL UITGEDRUKT IN PERCENTAGE (FICTIEVE) KORTING

INSCHRIJVER	PRIJS	CO ₂ -AMBITIENIVEAU	GUNNINGSVOORDEEL CO ₂ -AMBITIE	FICTIEVE PRIJS	RANKING
A.	€ 1.020.000	CO ₂ -Ambitieniveau 3	€ 153.000 (15%)	€ 867.000	1
B.	€ 1.050.000	CO ₂ -Ambitieniveau 2	€ 105.000 (10%)	€ 945.000	3
C.	€ 960.000	CO ₂ -Ambitieniveau 1	€ 48.000 (5%)	€ 912.000	2

VOORBEELD: GUNNEN OP WAARDE (VAST BEDRAG PER TREDE)

INSCHRIJVER	PRIJS	CO ₂ -AMBITIENIVEAU	GUNNINGSVOORDEEL CO ₂ -AMBITIE	FICTIEVE PRIJS	RANKING
A.	€ 1.020.000	CO ₂ -Ambitieniveau 3	€ 112.500	€ 907.500	1
B.	€ 1.050.000	CO ₂ -Ambitieniveau 2	€ 75.000	€ 975.000	3
C.	€ 960.000	CO ₂ -Ambitieniveau 1	€ 37.500	€ 922.500	2

Met absolute scoremethode tussen de € 800.000 en € 1,1 miljoen

VOORBEELD: GEWOGEN FACTOR-METHODE (PUNTEN)

INSCHRIJVER	PRIJS	SCORE PRIJS (PUNTEN)	CO ₂ -AMBITIE-NIVEAU	GUNNINGS-VOORDEEL CO ₂ -AMBITIE (PUNTEN)	TOTAAL SCORE (PUNTEN)	RANKING
A.	€ 1.020.000	106,67	CO ₂ -Ambitie-niveau 3	150	256,67	1
B.	€ 1.050.000	66,67	CO ₂ -Ambitie-niveau 2	100	166,67	3
C.	€ 960.000	186,67	CO ₂ -Ambitie-niveau 1	50	236,67	2

Max. 550 punten (prijs 400 punten, CO₂-Ambitie 150 punten), met absolute scoremethode tussen de € 800.000 en € 1,1 miljoen

VOLDOEN AAN HET GEKOZEN CO₂-AMBITIENIVEAU: PROJECTVERKLARING OF CO₂-PRESTATIELADDERCERTIFICAAT

De *inschrijver* moet bij uitvoering van het *project* voldoen aan het gekozen CO₂-Ambitieniveau. Dit kan op twee manieren:

1. De eerste mogelijkheid is dat de *inschrijver* op projectniveau met een *projectverklaring* aantoont dat hij/zij (projectspecifiek) voldoet aan het CO₂-Ambitieniveau waarmee hij/zij zich heeft ingeschreven;
2. De tweede mogelijkheid is dat de *inschrijver* beschikt over een CO₂-Prestatieladdercertificaat, waarvan de trede correspondeert met het CO₂-Ambitieniveau waarmee hij/zij zich heeft ingeschreven. Het CO₂-Prestatieladdercertificaat is een bewijs van certificering op basis van *Handboek CO₂-Prestatieladder 4.0*. Hiermee toont de *inschrijver* aan dat de gehele organisatie CO₂-bewust handelt, ook in de *projecten* die de organisatie uitvoert.

Bij een aanbesteding met het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* is het behalen van een CO₂-Prestatieladdercertificaat geen vereiste, maar één van de manieren om aan te tonen dat de *inschrijver* het aangeboden CO₂-Ambitieniveau haalt.

Als een *inschrijver* beschikt over het CO₂-Prestatieladdercertificaat zegt dit iets over de bedrijfsvoering van een organisatie én over de *projecten* die een organisatie uitvoert. In het Handboek van de CO₂-Prestatieladder staan expliciet eisen voor *projecten* die met een aanbesteding met de CO₂-Prestatieladder aan de organisatie zijn gegund. Deze heten de CO₂-Prestatieladderprojecten. Dat betekent dat het *project*, als ‘voorwerp van de opdracht’, onderdeel wordt van het (behouden van het) CO₂-Prestatieladdercertificaat. De eisen voor CO₂-Prestatieladderprojecten, aanbestedingen met het gunningscriterium CO₂-Prestatieladder, zijn onderdeel van de *audit* die jaarlijks bij de gecertificeerde organisatie wordt uitgevoerd vanwege het CO₂-Prestatieladdercertificaat.

INSCHRIJVEN MET MEERDERE PARTIJEN

Vaak schrijven partijen gezamenlijk in op een *project*, als combinatie. Om te voldoen aan het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* kunnen deze partijen CO₂-Prestatieladder-certificaten gebruiken. Voorwaarde is dat elke partij binnen de samenwerking op tijd beschikt over het certificaat en de organisatie met de laagste trede op de CO₂-Prestatieladder – van alle organisaties in de combinatie – bepaalt het CO₂-Ambitieniveau waarmee de combinatie kan inschrijven. Als alternatief kan een CO₂-Ambitieniveau projectspecifiek worden aangetoond, met een *projectverklaring*.

SANCTIE ALS INSCHRIJVER NIET VOLDOET AAN HET GUNNINGSCRITE RIUM CO₂-PRESTATIELADDER

Het kan zijn dat het de *opdrachtnemer* niet, of niet op tijd lukt om met een *projectverklaring* of een CO₂-Prestatieladdercertificaat te voldoen aan het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* en de eisen per CO₂-Ambitieniveau. Voor deze situatie moet de *aanbesteder* een sanctie opnemen in de aanbestedingstukken. Advies is een sanctie op te nemen die groter is dan het bij inschrijving genoten gunningsvoordeel. Om de hoogte van de sanctie te bepalen, berekent u het verschil in gunningsvoordeel tussen het aangeboden CO₂-Ambitieniveau en het gerealiseerde CO₂-Ambitieniveau. Dit vermenigvuldigt u met een factor (bijvoorbeeld 1,5), zodat de sanctie groter is dan het genoten gunningsvoordeel. Een voorbeeld tekst voor een sanctiebepaling is opgenomen in Bijlage D.

VOORBEELD

CO₂-Ambitieniveau 2 heeft bij inschrijving een kwaliteitswaarde opgeleverd van € 75.000, maar dit heeft de *opdrachtnemer* niet gerealiseerd. Hij overhandigt een CO₂-Prestatieladdercertificaat niveau 1, waaraan een kwaliteitswaarde van € 37.500 is gekoppeld. Hoogte van de sanctie wordt dan $1,5 \times (\text{€ } 75.000 - \text{€ } 37.500) = \text{€ } 56.250$.

VOORBEELDEN SANCTIEBEPALING MET VERSCHILLENDE GUNNINGSMETHODEN

VOORBEELD SANCTIE: GUNNINGSVORDEEL UITGEDRUKT IN PERCENTAGE KORTING (OVER €1 MLN)

Het CO₂-Ambitieniveau 2 heeft bij inschrijving een gunningsvoordeel opgeleverd van € 100.000 (10% van € 1 mln) (fictieve) korting, maar dit heeft de *opdrachtnemer* niet gerealiseerd. Hij overhandigt een CO₂-Prestatieladdercertificaat niveau 1, waaraan een gunningsvoordeel van € 50.000 (5% van €1 mln) is gekoppeld. Hoogte van de sanctie wordt dan $1,5 \times (\text{€ } 100.000 - \text{€ } 50.000) = \text{€ } 75.000$.

VOORBEELD SANCTIE: GUNNEN OP WAARDE (VAST BEDRAG: €37.500 PER TREDE)

Het CO₂-Ambitieniveau 2 heeft bij inschrijving een gunningsvoordeel opgeleverd van € 75.000 (fictieve) korting, maar dit heeft de *opdrachtnemer* niet gerealiseerd. Hij overhandigt een CO₂-Prestatieladdercertificaat niveau 1, waaraan een gunningsvoordeel van € 37.500 is gekoppeld. Hoogte van de sanctie wordt dan $1,5 \times (\text{€ } 75.000 - \text{€ } 37.500) = \text{€ } 56.250$.

VOORBEELD SANCTIE: GEWOGEN FACTOR-METHODE (MAXIMAAL 550 PUNTEN: PRIJS 400 PUNTEN, CO₂-AMBITIE 150 PUNTEN)

Het CO₂-Ambitieniveau 2 heeft bij inschrijving een gunningsvoordeel opgeleverd van 100 punten, maar dit heeft de *opdrachtnemer* niet gerealiseerd. Hij overhandigt een CO₂-Prestatieladdercertificaat niveau 1, waaraan een gunningsvoordeel van 50 punten is gekoppeld. Het maximale puntenaantal voor prijs is 400. Dit komt overeen met (zie voorbeeld waarderingstaffel p. 11) € 1.100.000 - € 800.000 = € 300.000, het verschil tussen de minimale en maximale geschatte opdrachtsom. € 300.000 / 400 punten is € 750 per punt. Het verschil in aangeboden CO₂-Ambitieniveau en gerealiseerde CO₂-Ambitieniveau is 100 - 50 = 50 punten. Hoogte van de sanctie wordt dan 1,5 x (50 punten x € 750) = € 56.250.

Een *aanbesteder* staat het in principe vrij om sanctiebepalingen te kiezen. Enkele andere suggesties:

- Een forfaitair bedrag (bv. €20.000 per niet gerealiseerd CO₂-Ambitieniveau per jaar – te bepalen in verhouding tot het opdrachtbedrag en het gewicht van het gunningscriterium CO₂-Prestatieladder)
- Een percentage op de in een bepaald jaar gerealiseerde omzet van de opdracht (bijv. 2 of 4%)

3.4

WAT IS HET EFFECT VAN DE CO₂-PRESTATIELADDER OP PROJECTEN?

Als de CO₂-Prestatieladder is gebruikt bij de aanbesteding van een *project*, dan betekent dit dat de *opdrachtnemer* moet voldoen aan de eisen die horen bij het aangeboden CO₂-Ambitieniveau in de uitvoering van het *project*. Indien sprake is van een gunningsvoordeel is het niet relevant of dit wel of niet doorslaggevend is geweest bij het verkrijgen van de opdracht, of op welke manier de CO₂-Prestatieladder in de aanbesteding is gevraagd.

De eisen aan het *project* verschillen per CO₂-Ambitieniveau van de CO₂-Prestatieladder, en gaan over:

- Het creëren van inzicht in het *energiegebruik* en de CO₂-uitstoot als gevolg van het *project*;
- Door de *opdrachtnemer* zelf te definiëren reductiedoelstellingen op het *project*;
- Reductie maatregelen in het *project*;
- Het aanwijzen van *sleutelpersonen*;
- Communicatie over CO₂-reductie, intern en met de opdrachtgever;
- Samenwerking en kennisontwikkeling.

De exacte eisen per CO₂-Ambitieniveau zijn uitgewerkt in Bijlage A.

- Op CO₂-Ambitieniveau 1 richten de eisen zich met name op *energiegebruik* en de inzet van materieel, transport en personenvervoer.
- Op CO₂-Ambitieniveau 2 en 3 worden ook de CO₂-impact van materialen, onderaannemers en andere keteneffecten meegenomen.
- CO₂-Ambitieniveau 2 beperkt zich tot de belangrijkste activiteiten binnen het *project*.
- CO₂-Ambitieniveau 3 geldt voor alle activiteiten binnen het *project* en vraagt ook aandacht voor overige beïnvloedbare emissies, zoals *biogene CO₂-emissies*, CO₂-verwijderingen en *vermeden emissies*.

HOE WORDT DE CO₂-PRESTATIELADDER TOEGEPAST IN AANBESTEDINGEN?

4.1

BELEIDSKADER DUURZAAM INKOPEN

In deze Handreiking gaan wij ervan uit dat de *aanbesteder* een beleidskader duurzaam inkopen heeft waarbinnen de *aanbesteder* benoemt dat hij/zij de CO₂-Prestatieladder als aanbestedingsinstrument gebruikt.

Idealiter heeft de *aanbesteder*:

1. een ambitie om CO₂ te reduceren
2. een beleidsdoelstelling waarin de ambitie gekoppeld wordt aan concrete doelen en
3. een strategie hoe de organisatie deze doelen gaat bereiken.

De CO₂-Prestatieladder kan daarbij een structureel onderdeel vormen van duurzaam inkoopbeleid en -strategie. Dit geeft concrete invulling aan de ambitie om CO₂ te reduceren en schept duidelijkheid, zowel intern als voor de markt. Als de *aanbesteder* het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* toepast, dan vraagt dit om een inspanning en investering van de inschrijvers. Als de *aanbesteder* de CO₂-Prestatieladder de ene keer wel en de andere keer niet inzet bij bepaalde inkoopcategorieën, dan is het voor inschrijvers onduidelijk of zij de investeringen in een *energie- en CO₂-managementsysteem* terug kunnen verdienen.

Vervolgens kan een *aanbesteder* afwegen bij welke (type) aanbestedingen inzet van de CO₂-Prestatieladder zinvol is. Het helpt hierbij om globaal inzicht te hebben in de spend (uitgaven) van de organisatie en de klimaatimpact per inkoopcategorie. Bij deze afweging spelen onder meer een rol:

- Inkoopvolume in de specifieke markt of inkoopcategorie;
- Omvang en CO₂-uitstoot van de sector en van het specifieke project;
- De mogelijkheden van de inschrijvers om de uitstoot bij uitvoering van het project te beïnvloeden;
- De bekendheid van de markt met de CO₂-Prestatieladder¹;
- De aantallen en frequentie van (soortgelijke) aanbestedingen.

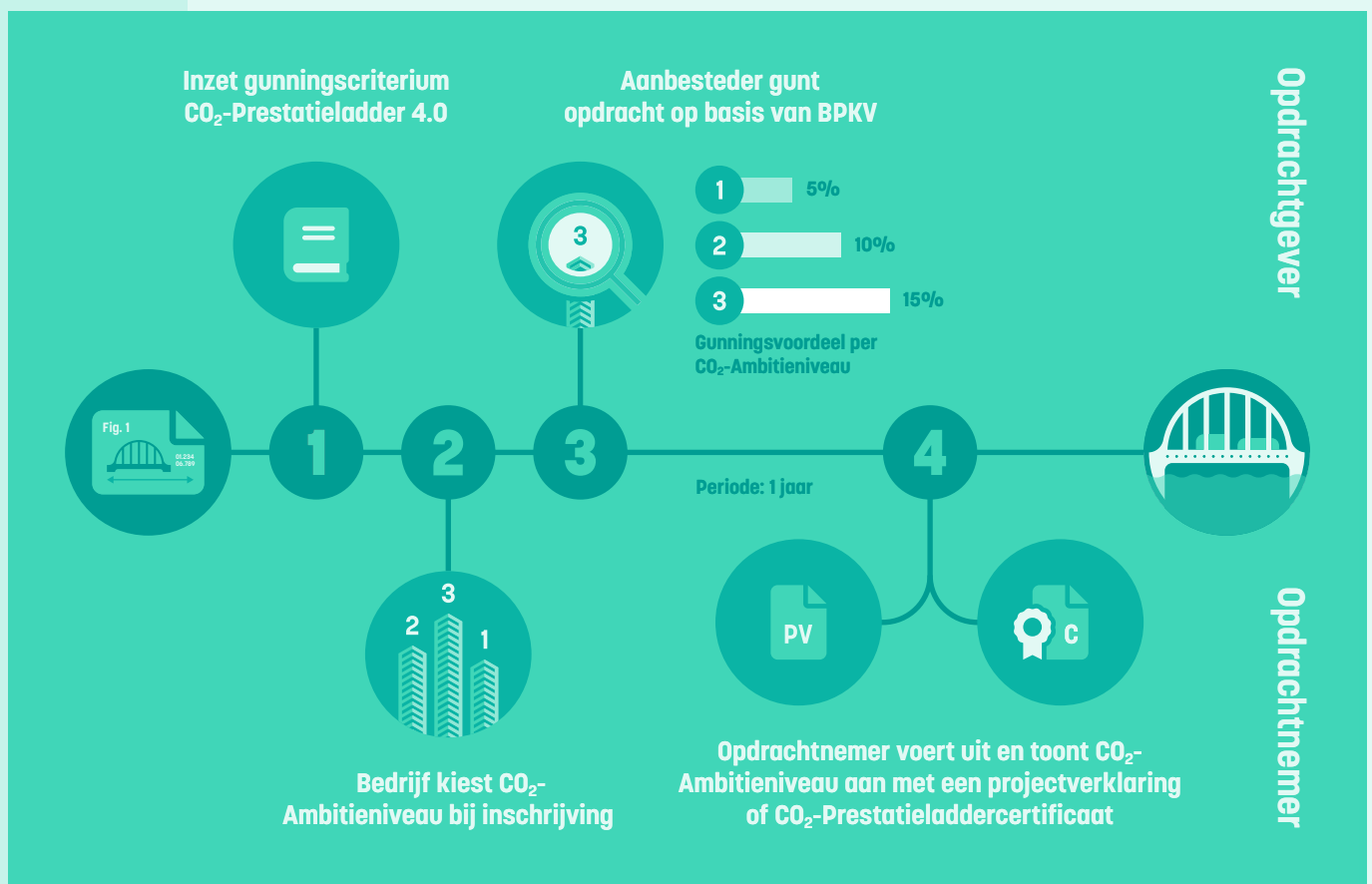
¹ Geïnteresseerd welke organisaties allemaal al gecertificeerd zijn? Kijk op [www.CO₂-prestatieladder.nl/nl/certificaathouders](http://www.CO2-prestatieladder.nl/nl/certificaathouders) voor een actuele stand van zaken.

Op basis van dit afwegingskader kan de aanbestede**r** bepalen bij welke type aanbestedingen hij/zij het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* zal inzetten en dit intern en extern communiceren. Hiermee geeft u aan marktpartijen zekerheid over de wijze waarop u aanbestedingen in de markt zet.

*Aanbeveling: Marktpartijen hebben tijd nodig om zich voor te bereiden op het gebruik van de CO₂-Prestatieladder als gunningscriterium. Als een aanbestede**r** ervoor kiest om het gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0 in bepaalde aanbestedingen toe te passen is het aan te raden dit ruim van tevoren te communiceren met potentiële inschrijvers.*

4.2

STAPPENPLAN TOEPASSING CO₂-PRESTATIELADDER ALS AANBESTEDINGSINSTRUMENT

Figuur 1 In 4 stappen aanbesteden met het gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0

De vier belangrijkste stappen om de CO₂-Prestatieladder in aanbestedingen toe te passen, zijn:

INZET GUNNINGSCRITERIUM CO₂-PRESTATIELADDER 4.0 IN DE AANBESTEDING

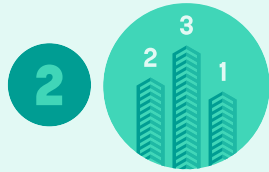
Weeg per aanbesteding af of de inzet van de CO₂-Prestatieladder past binnen het beleidskader van de aanbesteder en zinvol is voor het specifieke project. Als de aanbesteder ervoor kiest om het gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0 toe te passen, neem dan de volgende onderdelen op in de aanbestedingsleidraad en (als van toepassing) het contract:

1. Neem op in de Aanbestedingsleidraad (zie tekstclausules in Bijlage B):
 - a. De beschrijving van het gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0 en een beschrijving van de gunningsmethode, het gunningsvoordeel en de staffel voor de kwaliteitswaarde per CO₂-Ambitieniveau.
 - b. Voeg de volgende voorwaarden toe die noodzakelijk zijn voor de correcte werking van het gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0:
 - De inschrijver moet bij inschrijving kiezen tussen volledig projectspecifiek aantonen met een projectverklaring of volledig aantonen met het CO₂-Prestatieladdercertificaat: een gemengde bewijsvoering is niet mogelijk.
 - De inschrijver moet bij inschrijving aangeven op welk CO₂-Ambitieniveau hij/zij het project zal uitvoeren.
 - De aanbesteder moet een termijn vermelden waarbinnen de inschrijver het CO₂-Ambitieniveau moet aantonen. Als termijn geldt dat de inschrijver binnen een jaar (eventueel kan de aanbesteder kiezen voor een andere termijn) na gunning moet aantonen dat het overeengekomen CO₂-Ambitieniveau is bereikt en vervolgens moet de inschrijver dit voor de duur van het project jaarlijks herhalen.
 - De voorwaarden die gelden voor aantonen van het CO₂-Ambitieniveau om te voldoen aan het gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0 via projectverklaring of CO₂-Prestatieladdercertificaat: toetsing door een geaccrediteerde certificerende instelling en de termijn waarop de opdrachtnemer over de geldige projectverklaring dan wel over het geldige CO₂-Prestatieladdercertificaat moet beschikken (zie voorbeeldteksten Bijlage B).
 - Een omschrijving van de sanctie die geldt als inschrijver het aangeboden CO₂-Ambitieniveau niet kan aantonen.
 - **Optioneel:** Inzage door de opdrachtnemer in de gedocumenteerde informatie van het project (zie ook hoofdstuk 5).
 - **Optioneel:** Het aankondigen van een dialoog tussen de opdrachtgever en opdrachtnemer tijdens de uitvoering van het project over verdere CO₂-reductiemogelijkheden (zie ook hoofdstuk 5).
 - c. Voeg twee bijlagen toe aan de aanbestedingsleidraad:
 - De ‘Eisen van het gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0’ (zie Bijlage A)
 - Inschrijfformulier (zie Bijlage C) met de verklaring voor inschrijvers waarmee het CO₂-Ambitieniveau voor uitvoering van het project wordt vastgelegd, inclusief de

wijze van aantonen (*Projectverklaring* of *CO₂-Prestatieladdercertificaat*) en welke *certificerende instelling* de toetsing zal verrichten.

2. Neem op in het (concept)contract (zie teksclausules in Bijlage D):
 - a. Neem een verwijzing op naar het *CO₂-Ambitieniveau* waarmee de *inschrijver* inschrijft en de sanctieclausule, afspraken over de wijze en termijn van verantwoording, het delen van documentatie en het voeren van een dialoog.

Vervolgens kan *aanbesteder* de aanbesteding publiceren.

INSCHRIJVERS BIEDEN HUN INSCHRIJVING AAN, INCLUSIEF HUN BEOOGDE CO₂-AMBITIENIVEAU OM HET PROJECT/ CONTRACT UIT TE VOEREN

Het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* kent verschillende *CO₂-Ambitieniveaus*. Deze *CO₂-Ambitieniveaus* verschillen in de implementatie van CO₂-reductiemaatregelen in het *project* in termen van de daadwerkelijke CO₂-reductie, en in de volwassenheid waarmee het projectmanagementsysteem functioneert om dit te waarborgen. De *opdrachtnemer* moet het gekozen *CO₂-Ambitieniveau* concretiseren tijdens de uitvoering van het *project*.

De *opdrachtnemer* kan op twee manieren aantonen dat hij voldoet aan het *CO₂-Ambitieniveau* waarmee hij zich heeft ingeschreven:

- De *inschrijver* toont projectspecifiek met een *projectverklaring* aan dat hij voor dit *project* voldoet aan het aangeboden *CO₂-Ambitieniveau*

De *projectverklaring* is een verklaring die een onafhankelijke *certificerende instelling (CI)* opstelt die geaccrediteerd is als *certificerende instelling* voor de *CO₂-Prestatieladder*. Deze *CI* bezoekt het *project* en beoordeelt of bij de uitvoering van het *project* voldaan is aan de eisen van het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0*, behorend bij het aangeboden *CO₂-Ambitieniveau* en geeft daarover een verklaring af.

- De *inschrijver* heeft een *CO₂ Prestatieladdercertificaat* op het aangeboden *CO₂-Ambitieniveau*.

Het *CO₂-Prestatieladdercertificaat* is een organisatiecertificaat op basis van *Handboek CO₂-Prestatieladder 4.0*, opgesteld door een geaccrediteerde *certificerende instelling* voor de *CO₂-Prestatieladder*. Heeft een organisatie een *CO₂-Prestatieladdercertificaat* (minimaal) gelijk aan het aangeboden *CO₂-Ambitieniveau*? Dan geldt dat als voldoende bewijs. Hiermee toont de organisatie aan dat de gehele organisatie CO₂-bewust handelt, ook in de *projecten* die het uitvoert, op een niveau dat vergelijkbaar is met het aangeboden *CO₂-Ambitieniveau* van het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0*.

Als hij/zich zich inschrijft op een aanbesteding, dan selecteert de *inschrijver* het CO₂-*Ambitieniveau* waarop hij het *project* wil uitvoeren. Daarna moet de *inschrijver* aangeven of hij het gekozen CO₂-*Ambitieniveau* wil verantwoorden met een CO₂-Prestatieladdercertificaat of met een *projectverklaring*. Vervolgens dient hij tijdens de uitvoering van het *project* aan te tonen, dat hij/zij voldoet aan de eisen van het *gunningscriterium* CO₂-Prestatieladder 4.0, inclusief de eisen die horen bij het geselecteerde CO₂-*Ambitieniveau*. (De *aanbesteder* moet de eisen toegevoegen als bijlage bij de aanbestedingsleidraad, zie stap 1).

AANBESTEDER GUNT DE OPDRACHT OP BASIS VAN BPKV EN LEGT HET CO₂- AMBITIENIVEAU CONTRACTUEEL VAST

De *aanbesteder* bepaalt het gunningsvoordeel voor de verschillende inschrijvingen op basis van de staffel voor de kwaliteitswaarde per CO₂-*Ambitieniveau* (zoals omschreven in de aanbestedingsleidraad). Het *project* wordt gegund aan de inschrijving met de beste prijs-kwaliteitverhouding (BPKV). De *inschrijver* hoeft bij inschrijving nog geen *projectverklaring* of CO₂-Prestatieladdercertificaat te overleggen, de inhoudelijke beoordeling is bij stap 4. Het door de *inschrijver* (vanaf nu: *opdrachtnemer*) aangeboden CO₂-*Ambitieniveau* wordt opgenomen in het contract, naast afspraken over de wijze en termijn van verantwoording, een sanctiebepaling en eventueel afspraken over het delen van projectdocumentatie en het voeren van een dialoog. Zie hiervoor stap 1 en de tekstvoorbeelden in Bijlage D.

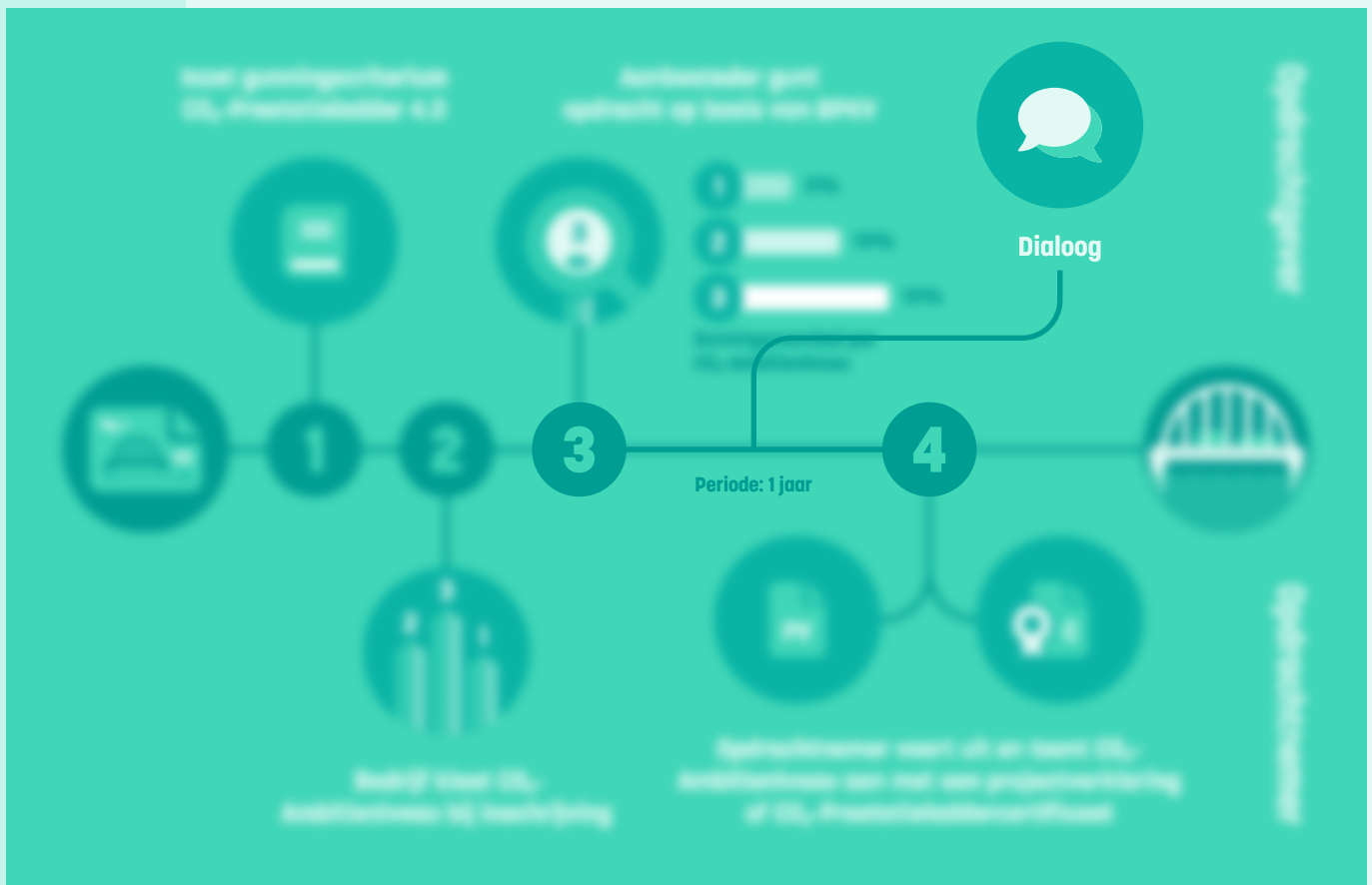
OPDRACHTNEMER VOERT DE OPDRACHT UIT EN TOONT AAN DAT HIJ VOLDOET AAN HET CO₂-AMBITIENIVEAU

Nu start de uitvoering van het *project*. In de aanbestedingsleidraad is opgenomen dat de *opdrachtnemer* binnen een jaar (eventueel kan de opdrachtgever kiezen voor een andere termijn) na gunning moet aantonen dat hij/zij het aangeboden CO₂-*Ambitieniveau* heeft bereikt. De *opdrachtnemer* moet dit vervolgens voor de duur van het *project* jaarlijks herhalen. Voor *projecten* met een duur van minder dan een jaar moet *opdrachtnemer* het overeengekomen CO₂-*Ambitieniveau* in principe bij oplevering halen, tenzij anders overeengekomen.

In beide gevallen is de beoordeling van het CO₂-*Ambitieniveau* de verantwoordelijkheid van een externe en onafhankelijke partij: een *certificerende instelling* die is geaccrediteerd voor de CO₂-Prestatieladder. Als de opdrachtnemer geen of onvoldoende bewijs kan leveren voor het aangeboden CO₂-*Ambitieniveau*, dan legt de *aanbesteder* de sanctie op die in de aanbestedingsdocumenten staat.

De CO₂-Prestatieladder verplicht de *opdrachtnemer* om een aantal zaken over het *project* te documenteren (zie 'Eisen van het gunningscriterium CO₂-Prestatieladder', zie Bijlage A). Dit zijn onder meer CO₂-monitoring, reductiemaatregelen en communicatie. Als opdrachtgever hoeft u deze eisen niet zelf inhoudelijk te controleren. U kunt echter wel naar deze gedocumenteerde informatie vragen, zodat u op de hoogte bent van de maatregelen die opdrachtnemer in het *project* neemt. Wij bevelen aan dit ook contractueel vast te leggen (zie stap 3).

Ook kunt u in gesprek gaan met de *opdrachtnemer* over de stappen die hij/zij neemt om in het *project* CO₂ te reduceren. Hierbij is de gedocumenteerde informatie van het *project* input. Dit noemen we de Dialoog. Mogelijk kunt u verdergaande reductiemaatregelen in samenwerking met de *opdrachtnemer* realiseren. In hoofdstuk 5 wordt verder ingegaan op de Dialoog. Ook dit kunt u contractueel vastleggen.

Figuur 2 De positie van de Dialoog in het gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0

AANDACHTSPUNTEN BIJ STAP 4

- **Aanmelden website CO₂-Prestatieladder** [\[link\]](#)

Gebruikt een *opdrachtnemer* in een CO₂-Prestatieladderproject het CO₂-Prestatieladdercertificaat om het CO₂-Ambitieniveau aan te tonen? Dan is deze organisatie verplicht om het *project* aan te melden op de **CO₂-Prestatieladder website** [\[link\]](#). Via de website kan de opdrachtgever van het *project* de gedocumenteerde informatie van een (aangemeld) *project* ook inzien. De opdrachtgever ontvangt hiervoor een uitnodiging van de *opdrachtnemer*. Als blijkt dat een *project* niet is aangemeld, kan de opdrachtgever de *opdrachtnemer* hierop aanspreken en melden bij SKAO. Aangemelde *projecten* zijn onderdeel van de jaarlijkse *audit* door de *CI* en worden op basis van een steekproef gecontroleerd. De jaarlijkse *audit* is nodig voor het behoud van het CO₂-Prestatieladdercertificaat. Zie voor meer info: **Certificatieregeling versie 4.0** [\[link\]](#).

- **Geen gemengde bewijslast**

Inschrijver moet het gunningscriterium óf projectspecifiek óf met een CO₂-Prestatieladdercertificaat aantonen. Gemengde bewijsvoering – binnen één *project* gelijktijdig of achter-eenvolgend een combinatie van een certificaat en een *projectverklaring* – is niet mogelijk.

- **Vraag bij inschrijving al naar de certificerende instelling**

Heeft een *inschrijver* de intentie om met een *CO₂-Prestatieladdercertificaat* de prestatie aan te tonen, maar slaagt hij daarin niet? Dan is projectspecifiek aantonen alleen mogelijk als vooraf de *CI* is genoemd die de toetsing zal verrichten. Het is daarom aanbevolen om alle inschrijvers bij inschrijving expliciet te vragen naar de *CI*. Dit is onderdeel van de lijst met voorwaarden die *aanbesteder* op moet nemen in de aanbestedingsleidraad (zie stap 1). Een lijst met *CI*'s die geaccrediteerd zijn om audits uit te voeren voor de *CO₂-Prestatieladder* staat **hier** [↗](#).

- **Sanctie**

In de aanbestedingsdocumenten is in stap 1 vastgelegd welke consequenties het heeft als de *opdrachtnemer* niet of niet tijdig kan voldoen aan het aangeboden *CO₂-Ambitieniveau*. Opdrachtgever moet in de aanbestedingsdocumenten de voorwaarden, aard en omvang van de sanctie benoemen. Lukt het de *opdrachtnemer* niet of niet op tijd om met een *projectverklaring* of een *CO₂-Prestatieladdercertificaat* te voldoen aan de eisen voor het aangeboden *CO₂-Ambitieniveau* van het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0*? Dan is het aan de opdrachtgever om deze sanctie ook daadwerkelijk op te leggen.

NA GUNNING: UITVOERING VAN PROJECTEN MET GUNNINGSVOORDEEL

Bij een *project* waarbij de CO₂-Prestatieladder toegepast in de aanbesteding, moet de *opdrachtnemer* voldoen aan een aantal eisen, die hij/zij projectspecifiek moet invullen en moet documenteren. Als opdrachtgever hoeft u deze eisen niet te controleren, u kunt echter wel naar de gedocumenteerde informatie vragen, zodat u op de hoogte bent van de maatregelen die er in het *project* worden genomen (zie paragraaf 4.1). Als de *opdrachtnemer* een CO₂-Prestatieladdercertificaat heeft, is deze informatie toegankelijk via de inlogomgeving van **Mijn CO₂-Prestatieladder** [\[link\]](#). Ook kunt u in gesprek gaan met de *opdrachtnemer* over de stappen die deze neemt om in het *project* CO₂ te reduceren. Dit noemen we de Dialoog (zie paragraaf 4.2). Het kan zijn dat jullie in dialoog verdergaande reductiemogelijkheden ontdekken in een *project* die een *opdrachtnemer* alleen niet kan doorvoeren, maar wel in gezamenlijkheid.

5.1

DE GEDOCUMENTEERDE INFORMATIE

De *opdrachtnemer* moet bij CO₂-Prestatieladderprojecten altijd informatie over het *project* documenteren. Dit geldt zowel in gevallen waarin hij/zij het CO₂-Ambitieniveau projectspecifiek met een *projectverklaring* aantoont, als wanneer hij/zij hiervoor het CO₂-Prestatieladdercertificaat gebruikt.

GEDOCUMENTEERDE INFORMATIE BIJ GEBRUIK CO₂-PRESTATIELADDERCERTIFICAAT

Binnen de certificeringssystematiek van de CO₂-Prestatieladder heeft elk CO₂-Prestatieladderproject een aparte status in de norm. Dit betekent dat de *opdrachtnemer* voor elk *project* een aantal specifieke eisen van de CO₂-Prestatieladder voor de emissie-inventaris, reductiemaatregelen en communicatie moet onderbouwen met documenten en deze voor inzage beschikbaar moet stellen via de inlogomgeving van **Mijn CO₂-Prestatieladder** [\[link\]](#). Via deze inlogomgeving is deze projectinformatie toegankelijk voor de opdrachtgever. De *opdrachtnemer* moet u daarvoor uit nodigen via de inlogomgeving van **Mijn CO₂-Prestatieladder** [\[link\]](#). Een overzicht van de gedocumenteerde informatie is opgenomen in het *Handboek CO₂-Prestatieladder 4.0*, paragraaf 7.3 van Deel 1.

GEDOCUMENTEERDE INFORMATIE BIJ GEBRUIK PROJECTVERKLARING

Ook als *opdrachtnemer* met een *projectverklaring* voldoet aan de eisen van het aangeboden CO₂-Ambitieniveau van het gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0, moet een *opdrachtnemer* gedocumenteerde informatie over het *project* bijhouden. Dit zijn alle documenten die nodig zijn om het afgesproken CO₂-Ambitieniveau te onderbouwen. *Opdrachtnemer* kan deze informatie delen met de opdrachtgever, mits hij/

zij dit contractueel heeft afgesproken (zie punt 4 en 5 van het stappenplan). Gebruikt *opdrachtnemer* een *projectverklaring*? Dan is gebruik van de inlogomgeving van **Mijn CO₂-Prestatieladder** (zoals bij het CO₂-Prestatieladdercertificaat) **niet** mogelijk. De *opdrachtnemer* zal de documentatie dus via een andere weg met de opdrachtgever moeten delen. Een overzicht van de gedocumenteerde informatie staat in de eisen van het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0*, paragraaf 7.3 van Deel 1.

Wilt u inzage in de gedocumenteerde informatie, ook bij gebruik van een *projectverklaring* door de *opdrachtnemer*? Dan is het advies om dit al in de aanbestedingsleidraad en in het contract vast te leggen.

Let op De gedocumenteerde informatie is ook bruikbaar voor de verantwoording van andere afspraken voor milieuprestaties in een *project*. Een voorbeeld is de milieu-impact van ingezette materialen en energiebronnen (zoals de MilieuKostenIndicator (MKI)) of voor de verantwoording van de inzet van specifiek materieel of brandstoffen. Hierover moeten dan in het contract afspraken zijn vastgelegd.

5.2

DIALOOG OVER CO₂-REDUCTIE TIJDENS DE UITVOERING VAN CO₂-PRESTATIELADDERPROJECTEN

De toepassing van de CO₂-Prestatieladder als aanbestedingsinstrument beperkt zich niet tot de aanbesteding en gunning van een *project*. Door actieve samenwerking tussen opdrachtgever én *opdrachtnemer* bij de uitvoering van een *project*, ontstaat meer inzicht en zijn verdergaande reductiemaatregelen mogelijk. Een manier om meer impact uit het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* te halen is om een dialoog te voeren tijdens de uitvoeringsfase over CO₂-reductie en energiebesparing. De gedocumenteerde informatie van het *project* vormt het vertrekpunt voor deze dialoog. Als *opdrachtnemer* het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* op CO₂-Ambitieniveau 3 gebruikt, dan is deze dialoog verplicht om de lessen uit het *project* voor toekomstige *projecten* met elkaar te bespreken.

Let op Het voeren van een dialoog is een standaard onderdeel op CO₂-Ambitieniveau 3 van het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0*. De *aanbesteder* kan aangeven dat hij/zij ook op niveau 1 en 2 een dialoog aan wil gaan. Dit moet dan in de aanbestedingsleidraad en het contract opgenomen worden (zie punt 3 van het stappenplan). Door actief samen met de *opdrachtnemer* na te denken over verdergaande reductiemogelijkheden kan *opdrachtnemer* meer CO₂-reductie realiseren.

INITIATIEF TOT DIALOOG LIGT BIJ OPDRACHTGEVER OF OPDRACHTNEMER

Het initiatief tot het voeren van een dialoog kan zowel bij de opdrachtgever als bij de *opdrachtnemer* liggen. Als de opdrachtgever een dialoog wil voeren over CO₂-Ambitie is het aan te raden om dit al in de aanbestedingsstukken aan te kondigen en aan te geven dat hij de informatie uit het projectdossier zal opvragen als basis voor de dialoog. Zeker bij grote, langlopende *projecten*. Ook een *opdrachtnemer* kan het initiatief nemen, bijvoorbeeld als hij in een *project* kansen ziet die hij/zij alleen kan realiseren met medewerking van de opdrachtgever.

WELKE PERSONEN VOEREN DE DIALOOG?

Bij het voeren van een dialoog zijn in ieder geval de projectleiders van zowel opdrachtgever als *opdrachtnemer* aanwezig. Zonder hen heeft een dialoog geen zin. Afhankelijk van de omvang en complexiteit van het *project* kunnen zij zich laten ondersteunen door projectmedewerkers en/of duurzaamheidsspecialisten uit de organisatie.

SCOPE VAN DE DIALOOG

De dialoog is niet bedoeld om te toetsen of een *opdrachtnemer* in het *project* voldoet aan de eisen van het aangeboden CO₂-Ambitieniveau. De *certificerende instelling* beoordeelt dit immers. De dialoog is vooral bedoeld om maatregelen zichtbaar te maken en gezamenlijk te kijken:

- of er bij de uitvoering van het *project* aanvullende mogelijkheden zijn voor CO₂-reductie;
- welke lessen er uit het *project* getrokken kunnen worden voor de toekomstige, vergelijkbare *projecten*.

LINKS NAAR RELEVANTE INFORMATIE

CO₂-Prestatieladder versie 4.0 – Trede 1 [↗](#)

CO₂-Prestatieladder versie 4.0 – Trede 2 [↗](#)

CO₂-Prestatieladder versie 4.0 – Trede 3 [↗](#)

FAQ [↗](#) aanbesteden met de CO₂-Prestatieladder

Lijst [↗](#) van geaccrediteerde CO₂-Prestatieladder CI's

Lijst [↗](#) van gecertificeerde organisaties

Informatie PIANOo [↗](#) over geschiktheidseisen en selectiecriteria

Informatie [↗](#) over certificering op de CO₂-Prestatieladder door overheden

Leden [↗](#) van de Adviesraad Aanbesteden

CONTACT MET SKAO

Zuilenstraat 7a

3512 NA Utrecht

+31 (0)30 711 68 00

info@skao.nl [↗](#)

BIJLAGEN

A

BIJLAGE A

EISEN VAN HET GUNNINGSCRITERIUM CO₂-PRESTATIE- LADDER 4.0

Inleiding	30
Leeswijzer	30

DEEL 1

1	Onderwerp en toepassingsgebied	31
2	Normatieve verwijzingen	31
3	Termen en definities	31
4	Context van het project	38
4.1	De grenzen van het project	38
4.2	Inzicht in wettelijke verplichtingen	39
4.3	Energie- en CO ₂ -managementsysteem	39
5	Leiderschap	39
5.1	Leiderschap en betrokkenheid	39
5.2	Energie- en CO ₂ -beleid	40
6	Planning	40
6.1	Acties om risico's en kansen op te pakken	40
6.2	Doelstellingen en de planning om ze te bereiken	40

7	Ondersteuning	41
7.1	Middelen	41
7.2	Sleutelpersonen en hun competentie	41
7.3	Wat opdrachtnemer moet documenteren	42

8	Uitvoering	44
---	------------	----

9	Monitoren, meten, analyseren en evalueren	44
9.1	Algemeen	44
9.2	Datakwaliteitsmanagementplan	44
9.3	Vereisten rapportage emissie-inventaris project	45
9.4	Het gebruik van CO ₂ -emissiefactoren	46
9.5	Interne audit	47
9.6	Directiebeoordeling	48
9.7	Externe audit	48

10	Verbetering	49
----	-------------	----

DEEL 2

CO ₂ -Ambitieniveau 1	50
CO ₂ -Ambitieniveau 2	54
CO ₂ -Ambitieniveau 3	61

INLEIDING

De CO₂-Prestatieladder wordt in deze aanbesteding gebruikt als gunningscriterium.

De kern van het gebruik van de CO₂-Prestatieladder als gunningscriterium in aanbestedingen is dat inschrijvers gunningvoordeel krijgen voor CO₂-reductie op *project* niveau. Dit kan op twee manieren worden aangetoond:

- **Mogelijkheid 1: Projectverklaring**

De *opdrachtnemer* toont specifiek op projectniveau met een *projectverklaring* aan dat hij (projectspecifiek) voldoet aan het CO₂-Ambitieniveau waarmee hij/zij zich heeft ingeschreven. De Eisen van het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* (dit document) bevat alle voorwaarden en eisen waaraan een *opdrachtnemer* op het aangeboden CO₂-Ambitieniveau moet voldoen om voor een *project* een *projectverklaring* te kunnen behalen.

- **Mogelijkheid 2: CO₂-Prestatieladdercertificaat**

De *opdrachtnemer* beschikt over een CO₂-Prestatieladdercertificaat. Het CO₂-Prestatieladdercertificaat is een bewijs van certificering op basis van *Handboek CO₂-Prestatieladder 4.0*. Hiermee toont de *opdrachtnemer* aan dat de gehele organisatie CO₂-bewust handelt, ook in de *projecten* die de organisatie uitvoert, waarbij hij/zij het CO₂-Prestatieladdercertificaat kan gebruiken als onderbouwing van het CO₂-Ambitieniveau waarmee hij/zij zich heeft ingeschreven op het gunningscriterium CO₂-Prestatieladder. Als de *opdrachtnemer* beschikt over een CO₂-Prestatieladdercertificaat, dan ligt daarin de verplichting besloten dat hij het *project* uitvoert volgens de eisen die in dit document worden gesteld. De *certificerende instelling* of de *aanbesteder* verifiëren dit.

LEESWIJZER

Dit document bevat alle eisen die horen bij de verschillende CO₂-Ambitieniveaus van het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0*. Het document bestaat uit twee delen. Deel 1 bevat algemene definities en eisen die op elk CO₂-Ambitieniveau gelden. Deel 2 bevat de eisen per CO₂-Ambitieniveau. Deze CO₂-Ambitieniveaus corresponderen met verschillende treden van de CO₂-Prestatieladder (zie Figuur 1) die beschreven zijn in het *Handboek CO₂-Prestatieladder 4.0*.

GUNNINGSCRITERIUM CO ₂ -PRESTATIELADDER 4.0		HANDBOEK CO ₂ -PRESTATIELADDER 4.0	
CO ₂ -Ambitieniveaus	↔	Treden CO ₂ -Prestatieladder 4.0	
CO ₂ -Ambitieniveau 1	↔	CO ₂ -Prestatieladdercertificaat trede 1	
CO ₂ -Ambitieniveau 2	↔	CO ₂ -Prestatieladdercertificaat trede 2	
CO ₂ -Ambitieniveau 3	↔	CO ₂ -Prestatieladdercertificaat trede 3	

Figuur 1 Relatie tussen CO₂-Ambitieniveaus gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0 en treden van de CO₂-Prestatieladder 4.0

DEEL 1

1

ONDERWERP EN TOEPASSINGSGEBIED

In dit document staan de eisen, criteria en toelichtingen om een *energie- en CO₂-managementsysteem* van een *project* in te richten, te implementeren, onderhouden en verbeteren. Het doel van de CO₂-Prestatieladder is dat energie- en CO₂-reductie een blijvend onderdeel zijn van de *opdrachtnemer* in de strategie, het beleid en het handelen met betrekking tot het *project*.

2

NORMATIEVE VERWIJZINGEN

Voor een overzicht van normatieve verwijzingen wordt verwezen naar het *Handboek CO₂-Prestatieladder 4.0*. Bij normen en standaarden met een publicatiejaar is alleen de benoemde versie van toepassing². De elementen uit deze normen en standaarden die relevant zijn voor het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* worden toegelicht bij de eisen. Het is daarom in principe niet noodzakelijk de normen en standaarden te downloaden en/of aan te schaffen.

3

TERMEN EN DEFINITIES

In onderstaande lijst zijn de belangrijkste begrippen gedefinieerd, zoals die in het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* staan. Bij sommige begrippen staat tussen haakjes de afkorting, een alternatieve term of de Engelse vertaling als deze in de praktijk veel gebruikt worden. Als de definitie gebaseerd is op een externe bron staat die erbij.

Aanbesteder een staats-, regionale en lokale overheidsinstantie, publiekrechtelijke instelling of samenwerkingsverband die bestaat uit één of meer overheidsinstanties of één of meer publiekrechtelijke instellingen. Let op. In deze handreiking wordt de aanbestedende dienst ook wel aangeduid als opdrachtgever.

Aardopwarmingsvermogen (Global Warming Potential of GWP-100) (Bron: IPCC) Een factor die over een periode van 100 jaar de stralingsforcering geeft van één eenheid van een bepaald niet-CO₂ broeikasgas vergeleken met één eenheid CO₂ (Dit is de mate van schade aan de atmosfeer). De eenheid voor

aardopwarmingsvermogen is CO₂-equivalent. Voor accurate waarden verwijzen wij naar het IPCC.

Afwijking (Bron: ISO 17021-1) De *opdrachtnemer* voldoet niet aan een eis. Afhankelijk van de ernst van de *afwijking* kan dit een belangrijke of minder belangrijke *afwijking* zijn.

Audit (interne en externe) (Bron: ISO 50001) Systematisch, onafhankelijk en gedocumenteerd proces om *auditbewijsmateriaal* te krijgen. Daarmee wordt objectief beoordeeld in welke mate aan de *auditcriteria* is voldaan. De *opdrachtnemer* zelf voert een *interne audit* uit of een externe partij doet dat

² Omwille van de leesbaarheid zijn in de rest van dit document de publicatiejaren weggelaten.

namens de *opdrachtnemer*. Een *CI* voert een *externe audit* uit bij een *project*. **Opmerking bij de term:** overal waar ‘*audit*’ staat wordt een *externe audit* bedoeld, tenzij nadrukkelijk wordt aangegeven dat het een *interne audit* is.

Auditbewijsmateriaal (Bron: ISO 50001) Voor de *auditcriteria* relevante en verifieerbare registraties, feitelijke beweringen of andere informatie.

Auditcriteria (Bron: ISO 50001) Alle beleidslijnen, procedures of eisen die worden gebruikt als referentie waaraan *auditbewijsmateriaal* wordt getoetst.

Belanghebbende (Bron: ISO 50001) Persoon of organisatie die een besluit of activiteit kan beïnvloeden, door een besluit of activiteit kan worden beïnvloed, of zichzelf beschouwt als beïnvloed door een besluit of activiteit.

Biogene CO₂-emissies (direct en indirect) CO₂-emissies door het verbranden of oxideren van biogeen materiaal door menselijke activiteiten. Deze emissies zijn kort-cyclisch. Dat wil zeggen dat zij een cyclus van CO₂-emissie tot CO₂-vastlegging hebben binnen enkele eeuwen. Dit staat tegenover een cyclus van enkele miljoenen jaren (zoals bij verbranding van fossiele brandstoffen). *Biogene CO₂-emissies* kunnen optreden in de *waardeketen* (indirect) of als gevolg van het activiteiten binnen het *project* (direct). Bij *biogene CO₂-emissies* gaat het nadrukkelijk alleen om CO₂, dus niet om de niet-CO₂ broeikasgassen.

Broeikasgassen (Bron: ISO 14064-1) Gasvormig bestanddeel van de atmosfeer dat door de aarde, de atmosfeer en wolken uitgezonden straling in het infrarode spectrum absorbeert en terugkaatst. Een broeikasgas kan zowel van natuurlijke oorsprong zijn als afkomstig van menselijke activiteit. Het absorptievermogen van verschillende *broeikasgassen* wordt uitgedrukt in *aardopwarmingsvermogen*.

Certificerende instelling (CI) Een *certificerende instelling* voor de CO₂-Prestatieladder is een derde partij die bevoegd is om een certificering of *audit* uit te voeren, als onderdeel van het

certificeringsschema CO₂-Prestatieladder. Voorwaarde voor deze bevoegdheid is een overeenkomst met SKAO en een relevante accreditatie door een nationale accreditatie instantie. Alleen een *CI* die geaccrediteerd is voor het *certificeringsschema* CO₂-Prestatieladder kan een *audit* uitvoeren en een *projectverklaring* voor het *gunningscriterium* CO₂-Prestatieladder 4.0 afgeven.

Certificeringsschema Alle normatieve documenten die nodig zijn voor het certificeren voor de CO₂-Prestatieladder: dit zijn de verschillende handboekversies CO₂-Prestatieladder 4.0 (deel 1 en deel 2), de certificatieregeling, de harmonisatiebesluiten, de auditdagentabel en eventuele later aan te wijzen overige normatieve documenten.

CO₂-Ambitieniveau Verschillende niveaus voor implementatie van CO₂-reductiemaatregelen in het *project* in termen van de daadwerkelijke CO₂-reductie, en in de volwassenheid waarmee het projectmanagementsysteem functioneert om dit te waarborgen. Inschrijvers op aanbestedingen kunnen zich hiermee onderscheiden op kwaliteit.

CO₂-bron (Bron: ISO 14064-1) Proces dat CO₂ laat vrijkomen in de atmosfeer.

CO₂-compensatie Het toe-eigenen van CO₂-reductie of CO₂-verwijderingen buiten de *waardeketen* van het *project*, door verhandelbare koolstofkredieten (carbon credits) te kopen, bijvoorbeeld voor de aanplant van bossen of investeringen in duurzame energieprojecten. CO₂-compensatie speelt geen rol bij het *gunningscriterium* CO₂-Prestatieladder 4.0 en levert dus geen bijdrage aan het behalen van doelstellingen.³

CO₂-emissie-inventaris Een emissie-inventaris is een gekwantificeerde lijst van de CO₂-emissies en CO₂-bronnen van een *project*.

CO₂-equivalent (Bron: GHG Protocol Corporate Standard) De eenheid voor *aardopwarmingsvermogen* die wordt gebruikt om een niet-CO₂-broeikasgas te

³ De CO₂-Prestatieladder doet daarmee geen uitspraak over de maatschappelijke relevantie van CO₂-compensatie.

vergelijken met CO₂. **Opmerking bij de term:** Overal waar in het gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0 de term CO₂ gebruikt wordt, moet gelezen worden: CO₂ inclusief de voor het project relevante niet-CO₂ broeikasgassen, uitgedrukt in CO₂-equivalenten, tenzij nadrukkelijk vermeld wordt dat het alleen CO₂ is.

CO₂-Prestatieladdercertificaat Een document waaruit blijkt dat het energie- en CO₂-managementsysteem van een organisatie voldoet aan de eisen uit het certificeringsschema voor het op het certificaat vermelde niveau van de CO₂-Prestatieladder. Dit document is afgegeven door een daartoe erkende certificerende instelling (CI).

CO₂-Prestatieladderprojecten Projecten van een organisatie waarbij de CO₂-Prestatieladder een rol heeft gespeeld in de aanbesteding. Het is niet relevant of het gunningvoordeel wel of niet doorslaggevend is geweest bij het verkrijgen van de opdracht, of op welke manier de CO₂-Prestatieladder in de aanbesteding is gevraagd.

CO₂-sink Het proces, de actie of het mechanisme waaraan de organisatie bijdraagt dat/die leidt tot CO₂-verwijdering. Hieronder valt bijvoorbeeld opslag van biogene CO₂ in de bodem of in materialen binnen de waardeketen van het project. Als dit buiten de waardeketen van de organisatie plaatsvindt, wordt dit gelijkgesteld aan CO₂-compensatie.

CO₂-verwijdering (negatieve CO₂-emissies of CO₂-vastlegging) (Bron: ISO 14064-1) De kwantificering van het vastleggen van CO₂ uit de atmosfeer binnen de waardeketen van het project.

Continue verbetering (Bron: ISO 50001) Zich herhalende activiteit om prestaties te verbeteren.

Corrigerende maatregel Maatregel om de oorzaak van een afwijking weg te nemen en om herhaling te voorkomen.

Directe relaties Organisaties in de waardeketen van het project waar de opdrachtnemer een contractuele relatie mee heeft zoals toeleveranciers, afnemers, klanten en opdrachtgevers.

Directiebeoordeling Beoordeling van een energie- en CO₂-managementsysteem door de projectleiding

van het project om de blijvende geschiktheid, implementatie, adequaatheid, effectiviteit en doeltreffendheid van het systeem te garanderen.

Downstream emissies van een project Indirecte CO₂-emissies van een opgeleverd project of van verkochte producten en diensten als onderdeel van een project, hieronder vallen ook producten en diensten die worden gedistribueerd, maar niet verkocht (dus zonder betaling). Voor een project vallen hieronder de emissies die gerelateerd zijn aan LCA-fase B, C en D (EN 15804).

Emissies als gevolg van energieverbruik op een (het) project De CO₂-emissies die het gevolg zijn van het energieverbruik op een project.

Energie- en CO₂-beleid (Bron: ISO 50001) De intenties en richting van een opdrachtnemer ten aanzien van energieverbruik en CO₂-uitstoot van het project zoals formeel door haar projectleiding kenbaar gemaakt in onder andere het Projectplan CO₂.

Energie- en CO₂-managementsysteem (Bron: ISO 50001) Alle samenhangende of elkaar beïnvloedende elementen van een opdrachtnemer om binnen een project een energie- en CO₂-beleid en -doelstellingen vast te stellen, én de processen om die doelstellingen te bereiken.

Energiebeoordeling (Bron: ISO 50001) Analyse van energie-efficiëntie, energiegebruik en energieverbruik op basis van informatie. Daardoor identificeert de opdrachtnemer significant energieverbruik en kansen voor verbetering van de energieprestaties binnen het project.

Energiebalans Een gekwantificeerde lijst van alle gekochte, zelf opgewekte en verkochte energie en al het finale energieverbruik van een project. De lijst is uitgesplitst naar (groepen van) faciliteiten, systemen, processen of apparatuur, uitgedrukt in joule (kJ, MJ, etc.) of wattuur (kWh, MWh, etc.) binnen de periode van een jaar.

Energie-efficiëntie (Bron: ISO 50001) De verhouding tussen de verkregen prestatie, dienst, goederen of energie, en de energie-input.

Energiegebruik (Bron: ISO 50001) Het toepassen van energie.⁴

Energieverbruik (Bron: ISO 50001) De hoeveelheid gebruikte energie.⁵

Finale energieverbruik (eindverbruik van energie)

Het *energieverbruik op het project* dat bestaat uit: de som van de energie die de *opdrachtnemer* voor het *project* heeft gekocht en zelf geproduceerd min de verkochte energie. Het gaat uitsluitend om brandstoffen en energiedragers die verbruikt worden voor energetische toepassingen, ongeacht het eigendom van terreinen, gebouwen, materieel en vaar-, voer- of werktuigen waar het verbruik plaatsvindt. Brandstoffen en energiedragers die verbruikt worden als grondstof (zoals aardolie voor asfaltproductie) vallen hierbuiten.

Energieverbruik op een (het) project Het *energieverbruik* voor transport van en naar de projectlocatie (LCA fase A4) en het *energieverbruik* op de projectlocatie (LCA fase A5).

Flexibiliteit in het energiesysteem Het vermogen om de elektrische productie of het elektrisch verbruik van een installatie of proces tijdelijk bij te regelen of op te slaan. Het doel is dat organisaties congestie tegengaan en/of het aandeel duurzame energie in het energiesysteem vergroten.

Garantie van Oorsprong (GvO) Een digitaal certificaat dat dient als bewijs dat de betreffende energiedrager (o.a. *groene stroom* en *groen gas*) een duurzame herkomst heeft. Eén GvO staat voor 1 MWh duurzaam opgewekte energie.

Grijze stroom Elektriciteit die geen *groene stroom* is.

Groen gas Gas uit biomassa dat is opgewaardeerd tot aardgaskwaliteit. Let op: dit is iets anders dan aardgas waarvan de CO₂-uitstoot gecompenseerd

wordt met de aankoop van handelbare koolstofkredieten en er dus sprake is van CO₂-compensatie.

Groene stroom Elektriciteit uit hernieuwbare niet-fossiele bronnen die voldoet aan de criteria⁶ voor duurzaamheid en additionaliteit die beschreven staan in Handboek 4.0 van de CO₂-Prestatieladder (eis 1.A.2/2.A.2/3.A.2.)

Gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0 Inzet van de CO₂-Prestatieladder als gunningscriterium voor de beste-prijs-kwaliteit-verhouding (BPKV) waarbij inschrijvers gunningsvoordeel krijgen op basis van hun CO₂-Ambitieniveau.

Handboek CO₂-Prestatieladder 4.0 De norm waarin de eisen en voorwaarden staan voor certificaathouders om een CO₂-Prestatieladdercertificaat te behalen en te behouden.

Inschrijver Een *inschrijver* is een organisatie die werken, diensten en of leveringen aanbiedt in het kader van een aanbesteding. De *aanbesteder* koopt (verwerft) werken, diensten en of leveringen van inschrijvers. NB: In deze handreiking wordt na gunning de winnende *inschrijver* aangeduid als *opdrachtnemer*.

Kennisinstelling Organisatie die onafhankelijk en professioneel is en over relevante kennis over LCA en CO₂-uitstoot beschikt. Dit kan bijvoorbeeld een universiteit of adviesbureau zijn.

Korte termijn Een periode van 1 tot 3 jaar.

⁴ Bijvoorbeeld: een *project* gebruikt energie voor het verwarmen van een oven.

⁵ Bijvoorbeeld: een *project* verbruikt 10.000 kWh elektriciteit in een maand.

⁶ Deze criteria voor duurzaamheid en additionaliteit zijn aanvullend aan de definitie uit de EU-Renewable Energy Directive (en o.a. de Nederlandse Energiewet). Dit betekent dat stroom die in Europa 'groen' genoemd mag worden niet automatisch ook als *groene stroom* voor de CO₂-Prestatieladder geldt.

Levenscyclusanalyse (LCA) (Bron: EN 15804) Analyse van de potentiële milieueffecten (inclusief CO₂-uitstoot) van een product of activiteit gedurende de volledige levenscyclus. Binnen een LCA voor bouwwerken wordt doorgaans een onderscheid gemaakt per *projectlevensfase* in de levenscyclus:

- **Fase A1-3** Productiefase
- **Fase A4-5** Bouwfase
- **Fase B1-7** Gebruiksfase
- **Fase C1-4** Sloop- en verwerkingsfase
- **Fase D** Mogelijkheden voor hergebruik, terugwinning en recycling.

Lange termijn Een periode tot uiterlijk het jaar 2050.

Markt-gebaseerde (market-based) methode voor elektriciteit (Bron: GHG Protocol Scope 2 Guidance)

Een methode om de emissies van elektriciteitsgebruik van een *project* te kwantificeren. De methode gaat uit van de CO₂-uitstoot van de energieleverancier met wie het *project* (of de organisatie die het *project* uitvoert) een contractuele overeenkomst heeft. Deze uitstoot wordt eventueel verrekend met GvO's. Alle eisen aan elektriciteitsgebruik gaan uit van de markt-gebaseerde methode.

Materialiteit (Bron: ISO 14064-3) Het concept dat individuele onjuistheden, of meerdere onjuistheden samen, invloed kunnen hebben op besluiten van interne- en externe belanghebbenden. Onjuistheden worden gedefinieerd als fouten, weglatingen, onjuiste

weergaven of verkeerde voorstellingen van zaken. Of iets materieel is, is een geval van expert judgement.

Materiële emissies en materieel energieverbruik

Als *materialiteit* betrekking heeft op emissies van het *energieverbruik* in het *project* zijn dit *materiële emissies*. Als *materialiteit* betrekking heeft op *energieverbruik* is dit *materieel energieverbruik*. De grens waarboven gerapporteerde emissies of energieverbruiken materieel is (de materialiteitsdrempelwaarde) is 5%. Niet-materiële emissies mogen weggelaten worden uit de emissie-inventaris (voor lagere administratieve lasten), maar deze mogen opgeteld dus maximaal 5% van de totale emissies van het *energieverbruik op het project* zijn. Overal waar staat: emissies van het *energieverbruik op het project* en/of *energieverbruik* moet dit gelezen worden als '*materiële emissies van het energieverbruik op het project en/of materieel energieverbruik*'.

Middellange termijn Een periode van 5 tot 10 jaar.

Niet-CO₂-broeikasgassen Alle *broeikasgassen*, uitgezonderd CO₂, die erkend worden in het Kyoto-Protocol: methaan (CH₄), lachgas (N₂O), HFC's, PFC's, SF₆ en NF₃ en die met hun *aardopwarmingsvermogen* omgerekend kunnen worden naar CO₂-equivalenten. **Opmerking bij de term:** overal waar in deze toelichting CO₂ staat moet gelezen worden: CO₂ inclusief de voor het project relevante niet-CO₂ broeikasgassen,

Figuur 2 Voor bouwwerken worden de volgende LCA-fases onderscheiden

uitgedrukt in CO₂-equivalenten, tenzij nadrukkelijk vermeld wordt dat het alleen CO₂ is.

Nul CO₂-uitstoot Het terugbrengen van de *emissies van het energiegebruik op het project*, de *upstream emissies* én de *downstream emissies* naar nul.

Opdrachtnemer Een organisatie die *projecten* in opdracht aanneemt.

Overige beïnvloedbare emissies (OBE) Emissies die vallen buiten de emissies van het *energiegebruik van het project* en buiten de *upstream* en *downstream emissies van het project*. De reden is dat deze kortcyclisch zijn of optreden buiten de *waardeketen* van het *project*. Als het *project* deze emissies wel significant kan beïnvloeden, zijn deze relevant om bij te dragen aan wereldwijde klimaatneutraliteit. Binnen *OBE* worden drie *OBE*-typen onderscheiden: *biogene CO₂-emissies*, *CO₂-verwijderingen* en *vermeden emissies*. *CO₂-compensatie* is nadrukkelijk géén onderdeel van *OBE*.

Project Een *project* is een werk, dienst of levering dat of die wordt uitgevoerd onder contract van een andere organisatie.

Projectleiding Persoon of groep van personen die de leiding heeft over het *project*.

Projectlevensfase Levensfase toegerekend aan een *project* volgens de LCA-methodiek (EN 15804).

Projectplan CO₂ Een kortetermijnstrategie met de voorgenomen voorbereidende acties en concrete maatregelen om de doelstellingen van het *project* te behalen.

Projectscope De scope van het *energiegebruik* en emissies die aan het *project* worden toegerekend. De *projectscope* verschilt per niveau van het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0*.

Projectverklaring Een document waaruit blijkt dat het *energie- en CO₂-managementsysteem* van het *project* voldoet aan de eisen van het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* voor het *CO₂-Ambitieniveau* van de *CO₂-Prestatieladder* dat op de verklaring staat vermeld. Dit document moet afgegeven zijn door een

CI die geaccrediteerd is voor het *certificeringsschema CO₂-Prestatieladder*.

Regelmatige frequentie De frequentie waarmee eisen worden opgevolgd moet regelmatig zijn, wat wil zeggen dat aan de bedoelde eis wordt voldaan op dezelfde datum, met een marge van één maand eerder of later, als de vorige keer dat aan de eis werd voldaan.

Relevante upstream en downstream emissies

en relevante OBE Als *upstream* en *downstream-emissies* of *OBE* van invloed zijn op afwegingen en inschattingen van belanghebbenden van en rond het *project*, zijn deze relevant. Een *project* bepaalt haar *relevante emissies* bij 3.A.4-1 op basis van:

- hun relatieve omvang in vergelijking met uitstoot van de sector;
- hun relatieve omvang in vergelijking tot de andere *upstream- en downstreamemissies* of *OBE* van het *project*;
- de invloed van de *opdrachtnemer* op de uitstoot;
- het risico dat de *opdrachtnemer* loopt als zij de uitstoot niet zou rapporteren;
- de waarde die belanghebbenden van het *project* eraan hechten;
- identificatie door de sector als relevant.

Overall waar staat *upstream emissies*, *downstream emissies* en/of *OBE* moet dit gelezen worden als *relevante upstream emissies*, *downstream emissies* en/of *relevante OBE*.

Samenwerkingsverbanden Formele of informele samenwerkingen tussen (groepen van) partijen die met elkaar verbonden zijn via hun *sector*, *waardeketen* of locatie en die gericht zijn op onderzoek naar- of implementatie van maatregelen voor energiebesparing, duurzame energie of CO₂-reductie die direct betrekking hebben op de omgeving, activiteiten of *waardeketen* van de organisatie.

Sector Een *sector* (branche) is een benaming voor alle organisaties samen die actief zijn in een bepaalde categorie producten of diensten.

Sectorafspraken Een afspraak die aantoonbaar gedragen wordt door meerdere (internationale) marktpartijen (of brancheverenigingen) en NGO's en/of overheid.

Sleutelpersonen Medewerkers die dankzij hun rol of functie een significante invloed hebben, of kunnen hebben, op het CO₂- en energiebeleid, het energieverbruik, het verbruik, opslaan of opwekken van duurzame energie en/of op de CO₂-uitstoot van het *project*. Onder medewerkers vallen ook personen die onder het gezag van de *projectleiding* werkzaamheden verrichten.

Tank-to-Wheel (TtW) emissies CO₂-uitstoot als gevolg van het gebruik van een brandstof of energiedrager, exclusief emissies als gevolg van winning en productie.

Transitiescenario Een lange- en/of middellange-termijnsce­nario voor uitvoering van het *project* in de toekomst dat is gericht op maximale CO₂-reductie. De termijn, en het bereik van het scenario zijn afhankelijk van de trede van het *gunningscriterium* CO₂-Prestatieladder 4.0.

Uitgevende instelling (Issuing body) Een organisatie die verantwoordelijk is voor het uitgeven van GvO's en door een overheid is erkend. Voorbeelden van *uitgevende instellingen* zijn VertiCer (Nederland), VREG (Vlaanderen), CWaPE (Wallonië) en BRUGEL (Brussel).

Upstream emissies van een project Indirecte CO₂-emissies van, voor het *project*, ingekochte of verworven grondstoffen, materialen, producten en diensten. Voor een *project* vallen hieronder de emissies die gerelateerd zijn aan LCA-fase A1, A2 en A3 (EN 15804).

Vermeden emissies (Comparative emissions⁷) Emissiereductie (positief) of emissietoename (negatief) die optreedt of kan optreden buiten de *waardeketen* van het *project*, ten opzichte van een referentie, als gevolg van een actie of maatregel uitgevoerd binnen het *project* of als gevolg van het *project* zelf.

Waardeketen Een *waardeketen* is de combinatie van alle *upstream* en *downstream* activiteiten die verbonden zijn met het *project*. Deze *waardeketen* is inclusief einde levensduurfase van een werk of het gebruik en de afdanking van verkochte producten door consumenten of eindgebruikers.

Waardeketenanalyse Inventarisatie en analyse van de CO₂-emissies van een *waardeketen* waarin het *project* plaatsvindt. Deze analyse is gericht op inzicht in de omvang en herkomst van de CO₂-emissies en op de mogelijkheden van de organisatie om deze emissies te beperken door het productieproces aan te passen, door andere ontwerpkeuzes en/of door keuze van, beïnvloeding van of samenwerking met organisaties in de *waardeketen*.

Well-to-Tank (WtT) emissies CO₂-uitstoot als gevolg van de winning en de productie van brandstoffen en energiedragers.

Well-to-Wheel (WtW) emissies CO₂-uitstoot als gevolg van de volledige levenscyclus van een brandstof of een energiedrager. Het gaat hierbij dus om de optelsom van de uitstoot van de winning en de productie (*Well-to-Tank emissies*) en het gebruik (*Tank-to-Wheel emissies*).

Zakelijke reizen Emissies als gevolg van personenvervoer voor aan het *project* gerelateerde activiteiten, inclusief zakelijke vlieg­reizen, *zakelijke reizen* met privé-auto's en zakelijk reizen met het openbaar vervoer. *Zakelijke reizen*, gemaakt voor het *project*, maar niet naar of van de projectlocatie.

⁷ Hoewel vergelijkende emissies (comparative emissions) de lading beter dekt hanteert de Ladder op basis van herkenbaarheid de term *vermeden emissies*.

DE GRENZEN VAN HET PROJECT

Projecten kunnen werken, diensten of leveringen zijn. In het kader van de *projectverklaring* maakt het niet uit welke entiteit (toeleverancier, hoofdcontractant of onderaannemer) activiteiten uitvoert voor een *project*.

Op elk *CO₂-Ambitieniveau* vallen het *energiegebruik* en de directe emissies van het *project* binnen de *projectscope* waarover gerapporteerd moet worden. Per *CO₂-Ambitieniveau* verschilt de *projectscope* met betrekking tot de indirecte emissies en *overige beïnvloedbare emissies (OBE)* waarover gerapporteerd moet worden. Dit wordt in Deel 2 uitgewerkt.

Energiegebruik en directe emissies van het project:

- Voor werken en diensten in de bouwsector gelden de definities volgens EN 15804. Dit houdt in dat alle activiteiten in fase A4 en A5 worden toegerekend aan het *project*. Hieronder vallen alle activiteiten die binnen de bouwfase plaatsvinden en al het transport, inclusief personenvervoer, van en naar de projectlocatie(-s), en tussen projectlocaties of binnen het projectgebied, voor personeel, materieel en materialen. Het *project* kan op meerdere projectlocaties plaats vinden of een gebied omvatten.
- Voor andere diensten en leveringen gelden de levensfasen die gehanteerd worden voor de Europese Product Environmental Footprint (PEF⁸). Hierbij geldt dat alle activiteiten in fase 2 en 3 (PEF) die nodig zijn om de dienst of levering te realiseren, toegerekend worden aan het *project*. Al het transport inclusief personenvervoer, voor personeel, materieel en materialen en distributie naar de klant, wordt toegerekend aan het *project*.

In alle gevallen geldt dat *energieverbruik* wordt toegerekend aan het *project*, ongeacht wie de werkzaamheden voor het *project* uitvoert en ongeacht wie het eigendom heeft van gebruikte terreinen, gebouwen, materieel en vaar-, voer- of werktuigen waar het *energieverbruik* plaats vindt.

Indirecte emissies van het project:

- Voor werken, diensten en leveringen in de bouwsector gelden de levensfasen volgens EN 15804. Voor diensten en leveringen die losstaan van de bouwsector gelden de levensfasen die gehanteerd worden voor de Europese Product Environmental Footprint (PEF⁹). Voor alle werken, leveringen en diensten geldt dat emissies van de volgende fasen als indirecte emissies worden toegerekend aan het *project*:
 - *Upstream emissies*: winning en productie van materialen en componenten die worden toegepast in het *project* (EN15804: Fase A1 – A3, PEF: fase 1)
 - *Downstream emissies*:
 - Gebruik van het werk, dienst of levering, na (op)levering of beëindiging van de dienst (EN15804: fase B; PEF: fase 4);
 - Sloop en afvalverwerking bij einde levensduur, Mogelijkheden voor hergebruik en recycling (EN15804: Fase C en D; PEF: fase 5).
 - *Zakelijke reizen*, gemaakt in het kader van het *project*, maar niet naar of van de projectlocatie.

⁸ Zie de EU [Commission Recommendation 2021/2279](#) gepubliceerd in December 2021.

⁹ Zie de EU [Commission Recommendation 2021/2279](#) gepubliceerd in December 2021.

Overige beïnvloedbare emissies van het project:

Naast de directe emissies en indirecte emissies van het *project* zijn er mogelijk *overige beïnvloedbare emissies*. Dit zijn kort-cyclisch emissies of emissies die buiten de *waardeketen* van het *project* optreden. Als het *project* deze emissies wel significant kan beïnvloeden, zijn deze relevant omdat zij bijdragen aan wereldwijde klimaatneutraliteit. Binnen *OBE* worden drie *OBE*-typen onderscheiden: *biogene CO₂-emissies*, *CO₂-verwijderingen* en *vermeden emissies*.

4.2

INZICHT IN WETTELIJKE VERPLICHTINGEN

De *opdrachtnemer* moet inzicht hebben in de voor het *project* toepasselijke wettelijke verplichtingen rond energiebesparing, duurzame energie en CO₂-reductie.

De *opdrachtnemer* moet:

- a. de nationale en internationale wettelijke verplichtingen kennen, die gelden voor energiebesparing, duurzame energie en CO₂-reductie;
- b. bepalen hoe deze wettelijke verplichtingen van toepassing zijn op het *project* en hoe hij/zij daarmee rekening houdt.

Deze wettelijke verplichtingen zijn zowel de huidige als aangenomen (maar nog niet van kracht zijnde) lokale, nationale en/of internationale wetgeving die geldt voor alle aspecten van het *project*, inclusief personeelsbeleid en huisvesting. De aangenomen wetgeving is de wetgeving die vastgesteld is door de bevoegde autoriteiten, maar die nog niet in werking getreden is.

4.3

ENERGIE- EN CO₂-MANAGEMENTSYSTEEM

De *opdrachtnemer* moet een *energie- en CO₂-managementsysteem* voor het *project* inrichten, implementeren, onderhouden en continu verbeteren. Daarbij horen de benodigde processen en hun interacties. Ook moet de *opdrachtnemer* continu de energie- en CO₂-prestaties van het *project* verbeteren volgens de eisen van dit schema.

5

LEIDERSCHAP

5.1

LEIDERSCHAP EN BETROKKENHEID

De *projectleiding* moet leiderschap, directe verantwoordelijkheid en betrokkenheid tonen voor *continue verbetering* van de energie- en CO₂-prestaties en de doeltreffendheid van het *energie- en CO₂-managementsysteem*. De *projectleiding* doet dit door:

- a. te zorgen dat het toepassingsgebied van het *energie- en CO₂-managementsysteem* wordt vastgesteld (zie §4.1);
- b. te zorgen dat het *energie- en CO₂-beleid* en de doelstellingen worden vastgesteld;
- c. te zorgen dat de eisen van het *energie- en CO₂-managementsysteem* in de bedrijfsprocessen van het *project* worden geïntegreerd;
- d. te zorgen dat het *Projectplan CO₂* wordt goedgekeurd en geïmplementeerd;
- e. te zorgen dat de benodigde middelen voor het *energie- en CO₂-managementsysteem* beschikbaar zijn;
- f. te communiceren wat het belang is van doeltreffend energie- en CO₂-management en van het voldoen aan de eisen van het *energie- en CO₂-managementsysteem*;
- g. te zorgen dat het *energie- en CO₂-managementsysteem* de beoogde resultaten behaalt;

- h. de *sleutelpersonen* aan te sturen die bij §7.2 worden geïdentificeerd en hen te ondersteunen om het *energie- en CO₂-managementsysteem* doeltreffender te maken en om de CO₂-en energieprestaties te verbeteren.

5.2

ENERGIE- EN CO₂-BELEID

De *projectleiding* moet een *energie- en CO₂-beleid* vaststellen dat:

- past bij het doel van het *project*;
- een kader biedt om doelstellingen en plannen (zoals het *Projectplan CO₂*) vast te stellen en te beoordelen;
- een verbintenis bevat die zorgt dat informatie beschikbaar is en dat alle middelen die nodig zijn om de doelstellingen te bereiken, beschikbaar zijn;
- een verbintenis bevat om te voldoen aan de wettelijke eisen voor energiebesparing, duurzame energie en CO₂-reductie, zoals bepaald bij §4.4;
- een verbintenis bevat met *continue verbetering* (zie §10.1) van de energie- en CO₂-prestaties en het *energie- en CO₂-managementsysteem*;

Het *energie- en CO₂-beleid* moet:

- worden gecommuniceerd binnen de projectorganisatie;
- op een geschikte manier beschikbaar zijn voor belanghebbenden;
- regelmatig worden beoordeeld en waar nodig worden geactualiseerd.

6

PLANNING

6.1

ACTIES OM RISICO'S EN KANSEN OP TE PAKKEN

Om te voldoen aan het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* moet de planning van de *opdrachtnemer* consistent zijn met het *energie- en CO₂-beleid* (zie 5.2) en leiden tot acties waardoor de energieprestaties continu verbeteren. De *opdrachtnemer* moet de risico's en kansen vaststellen die moeten worden opgepakt om:

- de zekerheid te geven dat het *energie- en CO₂-managementsysteem* van het *project* zijn beoogde resulta(a)t(en) kan halen, waaronder verbetering van de energie- en CO₂-prestaties;
- ongewenste effecten te voorkomen of te verminderen;
- het *energie- en CO₂-managementsysteem* en de energie- en CO₂-prestaties continu te verbeteren.

6.2

DOELSTELLINGEN EN DE PLANNING OM ZE TE BEREIKEN

Aan deze drie voorwaarden moeten de doelstellingen van de *opdrachtnemer* voor het *project* voldoen. Ze moeten

- gemonitord kunnen worden;
- rekening houden met eisen die van toepassing zijn, zoals de wettelijke verplichtingen (zie §4.4);
- rekening houden met kansen om de energie- en CO₂-reductieprestaties te verbeteren.

Als de *opdrachtnemer* plannen opstelt om zijn/haar doelstellingen te bereiken, moet de *opdrachtnemer* vastleggen en onderhouden:

- wat er zal worden gedaan;
- welke middelen er nodig zijn;

- wie er verantwoordelijk is;
- wanneer het zal zijn voltooid;
- hoe de resultaten zullen worden geëvalueerd. Daarbij hoort/horen de methode(n) die gebruikt is/zijn om de verbetering van de energie- en CO₂-prestaties te verifiëren.

De *opdrachtnemer* moet jaarlijks met een *regelmatige frequentie* het niveau van het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* aantonen dat bij een aanbesteding is opgegeven. Dit geldt voor de verschillende onderdelen zoals beschreven in deze toelichting, tenzij

- een hogere *regelmatige frequentie* beter past bij de specifieke organisatieprocessen (bijvoorbeeld als er anders onvoldoende tijd is voor bijsturing).

7

ONDERSTEUNING

7.1

MIDDELEN

De *opdrachtnemer* moet voor het *project* de middelen vaststellen en beschikbaar stellen die nodig zijn voor het inrichten, implementeren, onderhouden en continu verbeteren van de energie- en CO₂-prestaties, het *energie- en CO₂-managementsysteem* en het behalen van de doelstellingen. Deze middelen bestaan tenminste uit:

- Capaciteit en budget voor het inrichten, bijhouden en implementeren van het *energie- en CO₂-managementsysteem*;
- Capaciteit en budget voor de jaarlijkse *externe audit*;
- Capaciteit en budget voor de uitvoering van het *Projectplan CO₂*, inclusief de te nemen maatregelen;
- Capaciteit en budget voor deelname aan vereiste initiatieven en samenwerkingen.

7.2

SLEUTELPERSONEN EN HUN COMPETENTIE

De *opdrachtnemer* moet de *sleutelpersoon* of *sleutelpersonen* inventariseren voor het *project* en zorgen dat zij de benodigde competenties hebben voor hun rol en het vereiste niveau van CO₂-bewustzijn. Dit is zo als deze persoon weet en kan uitleggen waarom en hoe hij/zij (mede) verantwoordelijk is voor het Energie en CO₂-beleid van het *project*.

Sleutelpersonen moeten:

- geïnformeerd zijn over hun specifieke rol en hun specifieke invloed, of wat deze kunnen zijn, op het Energie en CO₂-beleid, op het *energieverbruik* en de CO₂-uitstoot van het *project* en op het gebruik, opslaan of opwekken van duurzame energie;
- weten wat van hen verwacht wordt passend bij het niveau van CO₂-bewustzijn, waarbij de volgende niveaus onderscheiden worden (het hogere niveau omvat ook het lagere niveau):
 - Begrip hebben voor: bekend zijn met het *energie- en CO₂-beleid* van het *project* en begrip hebben voor de belangrijke energie- en CO₂-aspecten in hun werkzaamheden;
 - Ondersteunen: actief aandragen van ideeën en informatie voor maatregelen, monitoring en beleid;
 - Betrokken voelen: meewerken aan het ontwikkelen en realiseren van onderdelen van beleid, het *energie- en CO₂-managementsysteem* van het *project*, besparingsmaatregelen, monitoring, communicatie en/of verslaglegging;
 - Verantwoordelijk voelen: verantwoordelijk voelen voor het ontwikkelen en realiseren van onderdelen van beleid, het *energie- en CO₂-managementsysteem* van het *project*, besparingsmaatregelen, monitoring, communicatie en/of verslaglegging.
- weten wat de gevolgen zijn van het niet voldoen aan de eisen van het energie- en CO₂ managementsysteem

De opdrachtnemer moet:

- deze *sleutelpersonen* identificeren in alle lagen van de organisatie van de opdrachtnemer op basis van hun functie of functieprofiel;

De opdrachtnemer moet voor het vaststellen van de competentie:

- kunnen aantonen dat de *sleutelpersonen* zijn opgeleid, getraind en de nodige vaardigheden of ervaring heeft/hebben;
- als van toepassing, acties ondernemen om *sleutelpersonen* de benodigde competentie te laten verwerven, en de doeltreffendheid van deze acties te evalueren.

7.3

WAT OPDRACHTNEMER MOET DOCUMENTEREN

Hieronder staat een overzicht van de verplichte gedocumenteerde informatie van het project. Uitgebreide toelichting op de inhoud van de gedocumenteerde informatie staat in de specifieke paragraaf of eis. Deel 1 is verplicht voor alle CO₂-Ambitieniveaus van het gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0, Deel 2 bevat de eisen per specifiek CO₂-Ambitieniveau.

PAR. / EIS	DOCUMENTATIE	VERPLICHTE DOCUMENTATIE PROJECT	DELEN MET OPDRACHTGEVER
Deel 1			
7.2	<i>Sleutelpersonen</i>	JA	
9.2	Datakwaliteitsmanagementplan	JA	
9.4	Interne auditverslag	JA	
9.5	Directiebeoordelingverslag	JA	
10.1	Plan van aanpak voor <i>corrigerende maatregelen</i>	JA	
Deel 2 CO₂-Ambitieniveau 1			
1.A.1	<i>Energiebalans van het energieverbruik op het project</i>	JA	
1.A.2	<i>Kwantitatieve inschatting emissies als gevolg van het energieverbruik op het project</i>	JA	
1.B.1	<i>Projectplan CO₂</i>	JA	JA
1.B.2	Evaluatie-/voortgangsverslag voor de maatregelen op het project	JA	JA
1.D.1	Analyse van kennis- en samenwerkingsbehoefte voor het project	JA	

PAR. / EIS	DOCUMENTATIE	VERPLICHTE DOCUMENTATIE PROJECT	DELEN MET OPDRACHTGEVER
---------------	--------------	---------------------------------------	----------------------------

Deel 2 CO₂-Ambitieniveau 2

2.A.1	Energiebalans van het energieverbruik op het project	JA	
2.A.2	Kwantitatieve inschatting <i>emissies als gevolg van het energieverbruik op het project</i>	JA	
2.A.2	Kwantitatieve inschatting <i>upstream en downstream emissies op het project</i>	JA	
2.B.1	Analyse 'Maximale reductie'	JA	
2.B.2	Projectplan CO ₂	JA	JA
2.B.3	Evaluatie-/voortgangsverslag voor de maatregelen op het project	JA	JA
2.D.1	Analyse van kennis- en samenwerkingsbehoefte voor het project	JA	

Deel 2 CO₂-Ambitieniveau 3

3.A.1	Energiebalans van het energieverbruik op het project	JA	
3.A.2	Kwantitatieve inschatting <i>emissies als gevolg van het energieverbruik op het project</i>	JA	
3.A.2	Kwantitatieve inschatting <i>upstream en downstream emissies op het project</i>	JA	
3.B.1	Analyse 'Maximale reductie'	JA	
3.B.2	Projectplan CO ₂	JA	JA
3.B.3	Evaluatie-/voortgangsverslag voor de maatregelen op het project	JA	JA
3.D.1	Analyse van kennis- en samenwerkingsbehoefte voor het project	JA	
3.D.4	Dialogoog over analyse 'nul emissie'	JA	JA

Het energie- en CO₂-managementsysteem van het project moet gedocumenteerde informatie bevatten waarvoor geldt dat:

- de opdrachtnemer vrij is om de vorm en bundeling van informatie te bepalen;
- het altijd is toegestaan om (delen van) bestaande gedocumenteerde informatie te hergebruiken bij volgende audits, als de inhoud nog bruikbaar is;
- de frequentie van actualiseren of vernieuwen wordt voorgeschreven in §6.2;

UITVOERING

Zie Deel 2 van de eisen van het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* voor de eisen voor uitvoering per specifiek *CO₂-Ambitieniveau*.

MONITOREN, METEN, ANALYSEREN EN EVALUEREN

ALGEMEEN

De *opdrachtnemer* moet voor het *energie- en CO₂-managementsysteem* vaststellen:

- a. wat moet worden gemonitord en gemeten om voldoende inzicht te hebben, waaronder tenminste of de doelstellingen uit het *Projectplan CO₂* gehaald gaan worden;
- b. de methoden voor het monitoren, meten, analyseren en evalueren, om valide resultaten te krijgen;
- c. wanneer moet worden gemonitord en gemeten;
- d. wanneer de resultaten van het monitoren en meten moeten worden geanalyseerd en geëvalueerd.

De *opdrachtnemer* moet significante *afwijkingen* in de prestaties van het *energie- en CO₂-managementsysteem* onderzoeken en daarop reageren.

DATAKWALITEITSMANAGEMENTPLAN

De *opdrachtnemer* moet een datakwaliteitsmanagementplan voor het *project* opstellen.

In een datakwaliteitsmanagementplan staan twee zaken: allereerst hoe energie- en emissiedata zo accuraat mogelijk worden gerapporteerd. Ten tweede staat erin hoe de *opdrachtnemer* systematisch streeft naar een verbetering, verbreding en verfijning van de data.

In het datakwaliteitsmanagementplan beschrijft hij/zij hoe hij/zij streeft naar *continue verbetering* van de data, als:

- die data noodzakelijk zijn voor het kunnen sturen op het effect van energie- en/of CO₂-reductiemaatregelen;
- als die data gaan over materiële- of *relevante emissies* of materieel *energiegebruik*.

STAPPENPLAN DATAKWALITEIT

1. Stel een kwaliteitspersoon/-team vast.
2. Ontwikkel een datakwaliteitsmanagementplan.
3. Voer algemene data kwaliteitscontroles uit op basis van het datakwaliteitsmanagementplan.
4. Voer specifieke datakwaliteitscontroles uit.
5. Review de *energiebalans* en emissie-inventaris en bijbehorende rapportage.
6. Stel formele feedbackprocessen vast om de dataverzameling, -beheer en -documentatie te verbeteren.
7. Stel rapportage-, documentatie- en archiveringsprocedures vast.

Voor het *energiegebruik* en de emissies van het *energiegebruik* ligt de manier van berekenen grotendeels vast (zie §9.3). Voor *upstream emissies*, *downstream emissies* en *OBE* zijn er meer vrijheden en worden berekeningen deels gebaseerd op aannames: het is dan van belang om de manier van berekenen en de aannames goed vast te leggen in het datakwaliteitsmanagementplan.

9.3

VEREISTEN RAPPORTAGE EMISSIE-INVENTARIS PROJECT

Op elk *CO₂-Ambitieniveau* vallen de directe emissies van het *project* binnen de *projectscope* waarover *opdrachtnemer* moet rapporteren. Per *CO₂-Ambitieniveau* verschilt de *projectscope* voor de indirecte emissies en *overige beïnvloedbare emissies (OBE)* waarover *opdrachtnemer* moet rapporteren. Dit staat in Deel 2 van dit document uitgewerkt.

De volgende onderwerpen moeten onderdeel zijn van de rapportage van een emissie-inventaris van het *project*:

- a. Beschrijving van het *project* en de daarbij betrokken organisatie(s);
- b. Persoon of entiteit die verantwoordelijk is voor de rapportage;
- c. Periode waarover gerapporteerd wordt;
- d. Documentatie van de projectafbakening (*project* locatie(s), activiteiten binnen het *project*);
- e. Documentatie van de *projectscope*, inclusief de criteria waarmee de *opdrachtnemer* haar *relevante emissies (upstream, downstream)* bepaalt;
- f. Directe emissies, apart gekwantificeerd voor CO₂, CH₄, N₂O, NF₃, SF₆ en overige relevante groepen van *broeikasgassen* (HFC's, PFC's, etc.) in tonnen CO₂-equivalenten;
- g. Indien onderdeel van de *projectscope* (zie Deel 2): Beschrijving van hoe de *opdrachtnemer* *biogene CO₂-emissies* en biogene verwijderingen behandelt in de emissie-inventaris en een kwantificering van de *relevante CO₂ emissies* en *biogene verwijderingen* in tonnen CO₂-equivalenten;
- h. Als gekwantificeerd: de directe broeikasgasverwijderingen in tonnen CO₂-equivalenten;
- i. Verklaring dat de *opdrachtnemer* significante broeikasgasbronnen of CO₂-*sinks* uit de kwantificering uitsluit;
- j. Indien onderdeel van de *projectscope* (zie Deel 2): Indirecte emissies, apart gekwantificeerd per categorie in tonnen CO₂-equivalenten;;
- k. Verwijzing naar, of documentatie van, de gekozen manieren van kwantificeren inclusief de redenen voor deze keuze;
- l. Verklaring van iedere verandering in de voorheen gekozen manieren van kwantificeren;
- m. Verwijzing naar, of documentatie van, gekozen broeikasgasemissiefactoren of -verwijderingsfactoren;
- n. Beschrijving van de impact van onzekerheden op de accuraatheid van de broeikasgasemissies- en verwijderingendata per categorie;
- o. Beschrijving van de onzekerheidsanalyse en de resultaten;
- p. Verklaring of de emissie-inventaris, het rapport of de verklaring is geverifieerd, inclusief het type verificatie en het behaalde niveau van zekerheid;
- q. Gehanteerde Global Warming Potential (GWP)-waarden in de berekening, inclusief hun bronnen. Als de GWP-waarden niet uit het laatste IPCC-rapport (IPCC AR6:2021) komen, moet de *opdrachtnemer* de emissiefactoren of een verwijzing naar de gebruikte database opnemen, inclusief hun bron.

HET GEBRUIK VAN CO₂-EMISSIONFACTOREN

Als een *opdrachtnemer* (onderdelen van) de CO₂-*emissie-inventaris* berekent, moet hij CO₂-emissiefactoren gebruiken. CO₂-emissiefactoren kunnen internationaal verschillen¹⁰. Daarom wijst SKAO per land een lijst van nationale CO₂-emissiefactoren aan als standaardlijst. Op het moment van publicatie van deze toelichting is dit voor:

- Nederland: www.co2emissiefactoren.nl
- België: www.co2emissiefactoren.be

Als SKAO voor andere landen lijsten aanwijst, wordt dit vermeld op de website van de **CO₂-Prestatieladder** .

Voor het gebruik van emissiefactoren voor de CO₂-Prestatieladder gelden de volgende uitgangspunten:

1. De emissiefactoren op de nationale lijst die SKAO heeft aangewezen, zijn de standaardwaarden;
2. Als er voor een bepaald land géén lijst is aangewezen, moet de *opdrachtnemer* zelf een accurate lijst selecteren. Is deze niet beschikbaar? Dan kan de projectorganisatie de lijst gebruiken die SKAO heeft aangewezen voor Nederland;
3. Als de aangewezen lijst (deels) geüpdatet wordt, moeten de nieuwe emissiefactoren pas gebruikt worden wanneer de *opdrachtnemer* rapporteert over de periode waarin de update plaatsvond¹¹;
4. De *opdrachtnemer* mag andere (officieel erkende) factoren gebruiken in de volgende situaties.
 - a. Als dit leidt tot een meer accurate uitkomst. Dit geldt bijvoorbeeld voor emissies die sterk afhankelijk zijn van de lokale context¹².
 - b. Als er voor een bepaalde brandstof, vervoerwijze etc. geen geschikte emissiefactor staat in de nationale lijst.
5. Als *opdrachtnemer* afwijkt van de nationale lijst van emissiefactoren moeten de uitgangspunten gelijk blijven die gelden voor het opstellen van deze lijst en de berekeningswijze.
6. Als een *opdrachtnemer* voor één of meer factoren afwijkt van de nationale lijst moet hij/zij de herkomst van de alternatieve factor(en) duidelijk aangeven en moet hij/zij aannemelijk maken waarom het gebruik leidt tot een meer accurate uitkomst.

Ook om *upstream* en *downstreamemissies* te bepalen, gelden bovenstaande uitgangspunten en moet *opdrachtnemer* voor energiedragers en koudemiddelen zoveel mogelijk de nationale lijst met emissiefactoren gebruiken. Als het om materialen gaat, raadt SKAO een *opdrachtnemer* aan de CO₂-uitstootgegevens op basis van LCA-data te gebruiken die aansluiten op de context van het *project*. Als de *opdrachtnemer* LCA-data gebruikt moet de LCA zijn opgesteld volgens ISO 14067¹³ of EN 15804¹⁴ voor bouwproducten. Ook kan

¹⁰ Dit kan bijvoorbeeld komen door verschillen in de elektriciteitsmix (o.a. meer of minder opgewekt met aardgas, kolen, kernenergie of hernieuwbaar), andere bijmengverhoudingen bij brandstoffen of verschillen in de oorsprong van brandstoffen (o.a. uit welk werelddeel is het afkomstig).

¹¹ Een voorbeeld: de update vindt plaats in januari 2025. De nieuwe factoren worden gebruikt zodra gerapporteerd wordt over de periode januari-december 2025.

¹² Een voorbeeld hierbij is de brandstofmix voor de productie van elektriciteit.

¹³ Greenhouse gases – Carbon footprint of products – Requirements and guidelines for quantification

¹⁴ Duurzaamheid van bouwwerken – Milieuverklaringen van producten – Basisregels voor de productgroep bouwproducten

de *opdrachtnemer* data gebruiken die zijn vastgesteld in een EPD- of MRPI-certificaat. *Afwijkingen* moet hij/zij onderbouwen.

9.5

INTERNE AUDIT

De *opdrachtnemer* moet een *interne audit* uitvoeren. Daarmee onderzoekt hij/zij of het *energie- en CO₂-managementsysteem* van het *project* voldoet aan de eisen van het gunningscriterium CO₂-Prestatieladder. Daaruit volgt en of de *opdrachtnemer* klaar is voor de *externe audit* en of er binnen het *project* gewerkt wordt volgens de afspraken in het *energie- en CO₂-managementsysteem* (zoals doelstellingen, procedures, communicatie, publicatie, geplande maatregelen enz.). Naast de feitelijke beoordeling wordt bij de *interne audit* ook gekeken naar mogelijkheden tot verbetering in het systeem en/of de uitvoering. In een *energie- en CO₂-managementsysteem* is de *interne audit* een belangrijke informatiebron voor de *directiebeoordeling*.

De *opdrachtnemer* moet zonder onnodig uitstel alle *corrigerende maatregelen* treffen om *afwijkingen* van de eisen en het *energie- en CO₂-managementsysteem* en hun oorzaken weg te nemen binnen een geschikt tijdschema. Daarnaast moet de *opdrachtnemer* controleren of er in Deel 2 voldoende punten zijn gehaald om zijn/haar trede te halen of te houden. Om de uitvoering van de interne audits te borgen is het van belang het proces, planning/uitvoering en verantwoordelijkheden goed vast te leggen.

Een *opdrachtnemer* kan de *interne audit* en *directiebeoordeling* volgens het gunningscriterium CO₂-Prestatieladder combineren en/of integreren met interne audits en directiebeoordelingen voor andere managementsysteem-normen.

De resultaten van de *interne audit* worden vastgelegd in een interneauditverslag. In dit verslag staan tenminste:

- de datum van de *audit*;
- de namen van auditor(s) en auditee(s);
- de doelstelling van de *audit*;
- de reikwijdte;
- de locaties die bezocht zijn;
- de bevindingen van de *audit*;
- de effectiviteit van het systeem om de CO₂- en energieprestaties te verbeteren en de (reductie)doelstellingen te halen.

In de *interne audit* moet expliciet aandacht worden besteed aan de volgende vragen:

- Vindt de *opdrachtnemer* dat er door de activiteiten (op grond waarvan de *opdrachtnemer* aan de eisen voldoet) vooruitgang zit in de uitvoering van het *project*?
- Welke onderbouwing ligt hieraan ten grondslag?
- Dragen de procedures en de processen die de *opdrachtnemer* heeft vastgesteld bij aan de realisatie van de doelstellingen?
- Welke besluiten worden van de *projectleiding* gevraagd voor eventuele *corrigerende maatregelen*?

De interne auditor:

- a. moet objectief en onpartijdig zijn. Dit betekent onder andere dat de interne auditor geen *audit* mag uitvoeren over de inhoud van zijn/haar eigen werk;
- b. moet beschikken over relevante kennis en vaardigheden;
- c. mag een externe partij zijn (bijv. een adviesbureau), zolang degene aan de vereisten onder a. en b. voldoet.

DIRECTIEBEOORDELING

De *projectleiding* moet het *energie- en CO₂-managementsysteem* van de *opdrachtnemer* beoordelen. Doel is om te zorgen dat de projectorganisatie continue geschikt, toereikend en doeltreffend is.

De input voor de *directiebeoordeling* bevat tenminste:

- a. de punten uit §5.1 over leiderschap;
- b. de status van acties uit voorgaande directiebeoordelingen, interne audits en externe audits;
- c. wijzigingen in externe en interne ontwikkelingen die relevant zijn voor het *energie- en CO₂-managementsysteem*;
- d. Informatie over de prestaties en doeltreffendheid van het *energie- en CO₂-managementsysteem*, inclusief:
 - a. het energiebeleid en de reductiemaatregelen;
 - b. de energieprestaties, emissies en de *energiebeoordeling* (eis 1.A.1/2.A.1/3.A.1);
 - c. de voortgang van de reductiedoelstellingen en mate waarin deze zijn gehaald;
 - d. de interne en externe communicatie en initiatieven;
 - e. de punten van zorg van de onafhankelijke deskundige (eis 3.C.4);
 - f. de auditresultaten van de *interne audit* en *externe audit*;
 - g. *afwijkingen* en *corrigerende maatregelen*;
- e. hoe doeltreffend ondernomen acties zijn om reductiekansen op te pakken;
- f. kansen voor verbetering.

De output van de *directiebeoordeling* bevat tenminste beslissingen en acties met:

- a. kansen voor verbetering;
- b. de noodzaak om het *energie- en CO₂-managementsysteem*, reductiedoelstellingen, reductiemaatregelen en (deelnames aan) samenwerkingen te wijzigen;
- c. conclusies over hoe waarschijnlijk het is om eerder intern/extern gepubliceerde reductiedoelstellingen te halen;
- d. hoe doeltreffend het *energie- en CO₂-managementsysteem* is, inclusief een expliciete uitspraak over in hoeverre de CO₂-Prestatieladder functioneert zoals deze bedoeld is. Deze uitspraak is gebaseerd op de resultaten van de *interne audit*;
- e. behoefte aan middelen.

De *opdrachtnemer* moet gedocumenteerde informatie bijhouden als bewijs van de resultaten van de *directiebeoordeling*.

EXTERNE AUDIT

De *opdrachtnemer* moet jaarlijks een *audit* laten uitvoeren om te toetsen of hij/zij voldoet aan de eisen voor een bepaald niveau van het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0*.

Tijdens iedere *audit* is de *opdrachtnemer* zelf verantwoordelijk voor de woordvoering richting de auditor. Als een externe partij (bijv. een adviesbureau) tijdens de *audit* aanwezig is moet diens rol beperkt blijven tot de passieve rol van souffleur.

AFWIJKINGEN EN CORRIGERENDE MAATREGELEN

Er kunnen *afwijkingen* optreden van de eisen voor het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0*.

Als er een *afwijking* wordt geïdentificeerd, moet de *opdrachtnemer*:

- a. Op de *afwijking* reageren, en als van toepassing:
 - i. Maatregelen treffen om de *afwijking* te beheersen en te corrigeren;
 - ii. De consequenties aanpakken;
- b. De noodzaak evalueren om maatregelen te treffen om de oorza(a)k(en) van de *afwijking* weg te nemen, zodat de *afwijking* zich niet herhaalt of zich niet elders voordoet, door
 - i. De *afwijking* te beoordelen;
 - ii. De oorzaken van de *afwijking* vast te stellen;
 - iii. Vast te stellen of zich gelijksoortige *afwijkingen* voordoen of zouden kunnen voordoen;
- c. De benodigde maatregelen implementeren;
- d. Beoordelen hoe doeltreffend de getroffen *corrigerende maatregelen* zijn;
- e. Zo nodig, wijzigingen aanbrengen in het *energie- en CO₂-managementsysteem*.

Corrigerende maatregelen moeten passend zijn voor de effecten van de opgetreden *afwijkingen*.

De *opdrachtnemer* moet gedocumenteerde informatie bijhouden van:

- De aard van de *afwijkingen* en de vervolgens genomen maatregelen;
- De resultaten van de *corrigerende maatregelen*.

Voor belangrijke *afwijkingen* die auditor tijdens een *externe audit* constateert, moet de projectorganisatie binnen 3 maanden *corrigerende maatregelen* treffen. Voor minder belangrijke *afwijkingen* moet de *opdrachtnemer* binnen 3 maanden een plan voor *corrigerende maatregelen* opstellen dat vóór de volgende *audit* moet zijn geïmplementeerd.

DEEL 2

CO₂-AMBITIENIVEAU 1

PROJECTSCOPE

De scope voor **energiegebruik en emissies van het project** betreft de volgende **projectlevensfasen**:

- Transport van en naar het *project* (inclusief vervoer van personen) (A4);
- Materieelinzet en *energiegebruik* op de projectlocaties (A5).

Dit is van toepassing ongeacht wie de werkzaamheden voor het *project* uitvoert en ongeacht wie het eigendom heeft van de gebruikte terreinen, gebouwen, materieel en voer-, vaar- of werktuigen.

KORTE TOELICHTING OP DE EISEN VAN CO₂-AMBITIENIVEAU 1

De *opdrachtnemer* moet energie- en CO₂-reductiemaatregelen nemen binnen de genoemde *projectscope*, die de projecteisen aanvullen. Dit is inclusief de milieuprestatie (bijvoorbeeld op basis van MKI) als *opdrachtnemer* deze heeft aangeboden en op eventuele toezeggingen op basis van andere BPKV-criteria. Op basis van deze maatregelen moet *opdrachtnemer* een energie en CO₂-reductie doelstelling voor het *project* vastleggen.

Opdrachtnemer heeft een resultaatsverplichting voor het uitvoeren van de opgenomen maatregelen of voor realisatie van de energiebesparing en CO₂-reductiedoelstelling.

EIS 1.A.1

1.A.1

DE OPDRACHTNEMER HEEFT KWANTITATIEF INZICHT IN HET ENERGIEVERBRUIK VAN HET PROJECT

CRITERIA BIJ EIS 1.A.1

1. De *opdrachtnemer* heeft inzicht in mogelijkheden om bij te dragen aan *flexibiliteit in het energiesysteem*
2. De *opdrachtnemer* beschikt bij start van het *project* over een prognose van de *energiebalans* van het *project* volgens bovenstaande *projectscope*, zonder aanvullende maatregelen voor energie- en CO₂-reductie en met aanvullende maatregelen.
3. De *opdrachtnemer* beschikt bij afronding van het *project* over een *energiebalans* van het *project* volgens bovenstaande *projectscope*, inclusief de gerealiseerde aanvullende maatregelen voor energie- en CO₂-reductie.
4. De *opdrachtnemer* beschikt over een *energiebeoordeling* van het *project*.
5. Bij een meerjarig *project* moet *opdrachtnemer* tenminste jaarlijks een tussenrapportage opstellen. Daarin staat de gerealiseerde *energiebalans* tot het moment van rapportage en een prognose voor het verdere verloop van het *project*.

EIS 1.A.2

1.A.2

DE OPDRACHTNEMER HEEFT KWANTITATIEF INZICHT IN DE EMISSIES VAN HET PROJECT

CRITERIA BIJ EIS 1.A.2

1. De *opdrachtnemer* beschikt bij start van het *project* over een prognose van de emissies op het *project* volgens bovenstaande *projectscope*, zonder aanvullende maatregelen voor energie- en CO₂-reductie en met aanvullende maatregelen.
2. De *opdrachtnemer* beschikt bij afronding van het *project* over een emissie-inventaris van het *project* volgens bovenstaande *projectscope*, inclusief de gerealiseerde aanvullende maatregelen voor energie- en CO₂-reductie.
3. Bij een meerjarig *project* moet tenminste jaarlijks een tussenrapportage opgesteld worden waarin de gerealiseerde emissies staan tot het moment van rapportage en een prognose voor het verdere verloop van het *project*.

EIS 1.B.1

1.B.1

DE OPDRACHTNEMER HEEFT VOORBEREIDENDE ACTIES, MAATREGELEN EN DOELSTELLING(EN) EN HEEFT DEZE VASTGELEGD IN EEN PROJECTPLAN

CRITERIA BIJ EIS 1.B.1

1. De *opdrachtnemer* heeft een *Projectplan CO₂*, met een energie- en CO₂-reductiedoelstelling voor het *project*. Ook is er een doelstelling voor duurzame energie voor het *project*.
2. In het plan zijn maatregelen opgenomen binnen de genoemde *projectscope*, die de projecteisen aanvullen, op de eventueel afgesproken MKI-prestatie en op eventuele toezeggingen door *opdrachtnemer* op basis van andere BPKV-criteria, waarmee hij/zij de doelstellingen kan realiseren.

EIS 1.B.2

1.B.2

DE OPDRACHTNEMER SLAAGT ERIN DE DOELSTELLINGEN EN/ OF DE ACTIES EN MAATREGELEN UIT HET PROJECTPLAN CO₂ VAN EIS 1.B.1 TE REALISEREN

CRITERIA BIJ EIS 1.B.2

1. De *opdrachtnemer* moet bij afronding van het *project* aantonen dat hij/zij de doelstellingen heeft gerealiseerd en/of de maatregelen heeft uitgevoerd.
2. Als het een meerjarig *project* is, legt hij/zij daarnaast tenminste jaarlijks de voortgang van de maatregelen vast.

EIS 1.C.1

1.C.1

DE OPDRACHTNEMER ZORGT DAT DE SLEUTELPERSONEN AANTOONBAAR OP DE HOOGTE ZIJN VAN HUN ROL IN HET PROJECTPLAN CO₂

CRITERIUM BIJ EIS 1.C.1

1. De *opdrachtnemer* moet *sleutelpersonen* aanwijzen voor de realisatie van het *Projectplan CO₂*. Deze *sleutelpersonen* moeten aantoonbaar op de hoogte zijn van hun rol in het *Projectplan CO₂*.

EIS 1.C.2

1.C.2

DE OPDRACHTNEMER COMMUNICEERT INTERN ÉN EXTERN (WAARONDER DE OPDRACHTGEVER) OVER ZIJN/HAAR PROJECTPLAN CO₂ VAN EIS 1.B.1, INCLUSIEF DE VOORTGANG. DOEL IS OM VERANTWOORDING AF TE LEGGEN EN OM SAMENWERKINGSKANSSEN TE CREËREN

CRITERIA BIJ EIS 1.C.2

1. Interne communicatie: *opdrachtnemer* moet regelmatig (in ieder geval bij start en na afronding van het *project*) de keuze voor en implementatie van maatregelen, en van de voortgang en trends van het *energieverbruik* en de emissies op het *project*, bespreken tijdens interne projectoverleggen;
2. Externe communicatie: *opdrachtnemer* moet (in ieder geval bij start en na afronding van het *project*) twee dingen bespreken met projectpartners (waaronder onderaannemers) en de opdrachtgever van het *project*: de keuze voor en implementatie van maatregelen en de voortgang en trends van het *energieverbruik* en de CO₂-uitstoot op het *project*.

EIS 1.D.1

1.D.1

DE OPDRACHTNEMER ANALYSEERT HAAR EIGEN KENNIS- EN SAMENWERKINGSBEHOEFTE DIE GERELATEERD IS AAN HET PROJECTPLAN

CRITERIUM BIJ EIS 1.D.1

1. De *opdrachtnemer* analyseert voor het *project* wat de kennis- en samenwerkings-behoefte is in relatie tot de maatregelen die in het projectplan staan en die kunnen bijdragen aan:
 - versnelde of verdergaande implementatie van maatregelen;
 - realisatie van ambitieuzere doelstellingen in een volgend *project*.

EIS 1.D.2

1.D.2

DE OPDRACHTNEMER INVENTARISEERT HOE ZIJ INVULLING KAN GEVEN AAN DE KENNIS- EN SAMENWERKINGSBEHOEFTE VAN EIS 1.D.1

CRITERIA BIJ EIS 1.D.2

1. De *opdrachtnemer* wijst een *sleutelpersoon* aan die verantwoordelijk is voor het ophalen en bijhouden van kennis die al beschikbaar is (binnen of buiten de projectorganisatie) en mogelijk voorziet in de kennisbehoefte van eis 1.D.1.
2. De *opdrachtnemer* onderzoekt of er *samenwerkingsverbanden* zijn (bijvoorbeeld lokaal, in de sector of in de keten) die een rol kunnen spelen bij energiebesparing en CO₂-reductie. Ook onderzoekt hij/zij welke toegevoegde waarde een samenwerking voor het *project* kan hebben.

CO₂-AMBITIENIVEAU 2

PROJECTSCOPE

De scope voor **energiegebruik** van het *project* omvat de volgende **projectlevensfasen**: (volgens LCA-methodiek):

- Transport van en naar het *project* (inclusief vervoer van personen) (A4)
- Inzet van materieel en *energiegebruik* op de projectlocaties (A5)

De scope voor de emissies van het *project* omvat de volgende projectlevensfasen: (volgens LCA-methodiek):

- Productie van materialen en componenten (A1-3)
- Transport van en naar het *project* (inclusief vervoer van personen) (A4)
- Materieelinzet en *energiegebruik* op de projectlocaties (A5)
- Gebruiksfasen (B)
- Einde levensduur (C)

Dit is van toepassing ongeacht wie de werkzaamheden voor het *project* uitvoert en ongeacht wie het eigendom heeft van de gebruikte terreinen, gebouwen, materieel en voer-, vaar- of werktuigen.

KORTE TOELICHTING OP DE EISEN VAN CO₂-AMBITIENIVEAU 2

De *opdrachtnemer* moet energie- en CO₂-reductiemaatregelen nemen binnen de genoemde *projectscope*, die de projecteisen aanvullen. Dit is inclusief de milieuprestatie (bijvoorbeeld op basis van MKI) als *opdrachtnemer* deze heeft aangeboden en op eventuele toezeggingen door projectorganisatie op basis van andere BPKV-criteria. Op basis van de maatregelen moet de *opdrachtnemer* een CO₂-reductie doelstelling voor het *project* vastleggen.

- Voor mogelijke maatregelen moet projectorganisatie in ieder geval de CO₂-impact van verschillende activiteiten of werkpakketten over verschillende projectlevensfasen onderzoeken: zo komt hij/zij erachter waar hij/zij de meeste impact kan realiseren.

Er geldt een resultaatsverplichting voor het uitvoeren van de opgevoerde maatregelen, of voor de realisatie van de energie- en CO₂-reductiedoelstelling.

EIS 2.A.1

2.A.1

DE OPDRACHTNEMER HEEFT KWANTITATIEF INZICHT IN HET ENERGIEVERBRUIK OP HET PROJECT

CRITERIA BIJ EIS 2.A.1

1. De *opdrachtnemer* heeft inzicht in mogelijkheden om bij te dragen aan *flexibiliteit in het energiesysteem*.
2. De *opdrachtnemer* beschikt bij start van het *project* over een prognose van de *energiebalans* van het *project* volgens bovenstaande *projectscope*, zonder aanvullende maatregelen voor energie- en CO₂-reductie en met aanvullende maatregelen.
3. De *opdrachtnemer* beschikt bij afronding van het *project* over een *energiebalans* van het *project* volgens bovenstaande *projectscope*, inclusief de gerealiseerde aanvullende maatregelen voor energie- en CO₂-reductie.
4. De *opdrachtnemer* beschikt over een *energiebeoordeling* van het *project*.

5. Bij een meerjarig *project* moet tenminste jaarlijks een tussenrapportage opgesteld worden waarin twee dingen staan: de gerealiseerde *energiebalans* tot het moment van rapportage en een prognose voor het verdere verloop van het *project*.

EIS 2.A.2

2.A.2

DE OPDRACHTNEMER HEEFT KWANTITATIEF INZICHT IN DE EMISSIES VAN HET PROJECT

CRITERIA BIJ EIS 2.A.2

1. De *opdrachtnemer* beschikt bij start van het *project* over een prognose van de emissies op het *project* volgens bovenstaande *projectscope*, zonder aanvullende maatregelen voor energie- en CO₂-reductie en met aanvullende maatregelen.
2. De *opdrachtnemer* beschikt bij afronding van het *project* over een emissie-inventaris van het *project* volgens bovenstaande *projectscope*, inclusief de gerealiseerde aanvullende maatregelen voor energie- en CO₂-reductie.
3. Bij een meerjarig *project* moet *opdrachtnemer* tenminste jaarlijks een tussenrapportage opstellen. Daarin staat de gerealiseerde emissies tot het moment van rapportage en een prognose voor het verdere verloop van het *project*.

EIS 2.A.3

2.A.3

DE OPDRACHTNEMER HEEFT INZICHT IN DE CO₂-EMISSIES OVER DE VERSCHILLENDE PROJECTLEVENSFASEN EN DE INVLOED DIE HIJ/ZIJ DAAROP HEEFT, VERDEELD OVER VERSCHILLENDE ACTIVITEITEN OF WERKPAKKETTEN. DAARNAAST WEET HIJ/ZIJ BIJ WELKE ACTIVITEITEN OF WERKPAKKETTEN HIJ/ZIJ DE MEESTE IMPACT KAN REALISEREN

EIS 2.A.4

2.A.4

DE OPDRACHTNEMER HEEFT INZICHT IN DE WAARDEKETENS DIE RELEVANT ZIJN VOOR HET PROJECT

CRITERIA BIJ EISEN 2.A.3 EN 2.A.4

1. De *opdrachtnemer* heeft inzicht in de invloed van projectorganisatie op de CO₂-emissies en hoe deze zijn verdeeld over verschillende activiteiten of werkpakketten. Ook bekijkt de *opdrachtnemer* deze over de verschillende projectlevensfasen.
2. De *opdrachtnemer* heeft inzicht in de mogelijkheden om de CO₂-uitstoot van de verschillende activiteiten of werkpakketten, in toekomstige *projecten* maximaal te reduceren, ook door maatregelen in de keten. Dit beschouwt hij/zij over de verschillende projectlevensfasen. Als mogelijk, gebruikt hij/zij hierbij relevante sectorale plannen en transitiepaden waarmee hij/zij de ambitie heeft om opwarming van de aarde te beperken tot 1,5 °C.

3. De *opdrachtnemer* weet met welke activiteiten of werkpakketten de grootste impact (= omvang CO₂-reductie x invloed) te behalen is en welke *directe relaties* daarbij betrokken zijn. Hiervoor moet hij/zij een impactanalyse uitvoeren, die de volgende elementen bevat:
 - a. een inschatting (kwantitatief) van de omvang van de CO₂-uitstoot van de activiteit (over de gehele keten);
 - b. een inschatting (kwantitatief) van de reductiemogelijkheden op het *project* en in de keten die in lijn is met het *transitiescenario*
 - c. de invloed die het *project* en de betrokken organisatie(s) op het *project* kunnen uitoefenen in de keten.
4. Op basis van de impact van elke individuele activiteit moet *opdrachtnemer* een rangorde opstellen van het belang van elke activiteit voor de totale impact van het *project*. Hij/zij kan de rangorde bijvoorbeeld bepalen door een score toe te kennen aan de verschillende onderdelen van de impactanalyse.
5. Uit deze rangorde bepaalt *opdrachtnemer* de belangrijkste activiteiten door een aantal activiteiten uit de top van de rangorde te kiezen die samen meer dan 50% van de emissies van het *project* vertegenwoordigen.

Bij een meerjarig *project* moet deze rangorde (bij 4) tenminste tweejaarlijks opnieuw bepaald worden.

EIS 2.B.1

2.B.1

DE OPDRACHTNEMER HEEFT EEN ANALYSE UITGEVOERD GERICHT OP 'MAXIMALE REDUCTIE' VOOR DE BELANGRIJKSTE ACTIVITEITEN OF WERKPAKKETTEN VAN HET PROJECT

CRITERIA BIJ EIS 2.B.1

1. De analyse 'maximale reductie' bevat:
 - a. een beschrijving van de huidige activiteiten of werkpakketten;
 - b. een analyse van de huidige CO₂-emissiebronnen die zijn verbonden met deze activiteiten, of werkpakketten, binnen het *project* én in de keten;
 - c. een inschatting van de reductiemogelijkheden, per activiteit of werkpakket, en welke totale CO₂-reductie mogelijk wordt (vergeleken met de prognose uit eis 2.A.2) als hetzelfde *project* 10 jaar later uitgevoerd zou worden met een maximale ambitie om CO₂ te reduceren;
 - d. conclusies over:
 - i. maatregelen en doelstellingen voor de *middellange termijn* die *opdrachtnemer* in het huidige *project* kan doorvoeren, uitgesplitst in CO₂-reductie, energiebesparing en duurzame energie;
 - ii. eventuele belemmeringen binnen het huidige *project* om reductiemaatregelen nu al te realiseren;
 - iii. leerdoelen om binnen het huidige *project* kennis en ervaring op te doen die bijdraagt aan maximale CO₂-reductie in toekomstige *projecten*.
2. Bij *projecten* met een looptijd van 5 jaar of langer moeten opdrachtnemers ook tussentijdse doelstellingen vastleggen en verantwoorden.

EIS 2.B.2

2.B.2

DE OPDRACHTNEMER HEEFT VOOR DE BELANGRIJKSTE ACTIVITEITEN OF WERKPAKKETTEN, BEPAALD IN EIS 2.A.4, HET INZICHT UIT EIS 2.A.3 EN 2.A.4 VERTAALD NAAR VOORBEREIDENDE ACTIES, MAATREGELEN EN DOELSTELLING(EN) VOOR HET PROJECT EN HEEFT DEZE VASTGELEGD IN EEN PROJECTPLAN CO₂

CRITERIA BIJ EIS 2.B.2

1. De *opdrachtnemer* heeft een *Projectplan CO₂*. Daarin staat een energie- en CO₂-reductiedoelstelling voor de belangrijkste activiteiten van het *project*.
2. In dit plan heeft de projectorganisatie de analyse 'maximale reductie' vertaald naar acties en maatregelen om het *energieverbruik* en de CO₂-emissie van het *project* te reduceren die mogelijk zijn of worden gedurende de looptijd van het *project*.
3. In het plan zijn leerdoelen opgenomen om kennis en ervaringen op te doen, zodat *opdrachtnemer* in toekomstige *projecten* maatregelen kan nemen die nu nog niet te realiseren zijn.
4. In het plan zijn maatregelen opgenomen binnen de genoemde *projectscope*, die de projecteisen aanvullen, inclusief de milieuprestatie (bijvoorbeeld op basis van MKI) als *opdrachtnemer* die aanbiedt en op toezeggingen als *opdrachtnemer* die doet op basis van andere BPKV-criteria, waarmee hij/zij de doelstellingen kan realiseren. De maatregelen moeten in ieder geval gaan over de activiteiten of werkpakketten waar de meeste impact gerealiseerd kan worden door projectorganisatie. Bij *projecten* met een looptijd van 5 jaar of langer moet het *Projectplan CO₂* tussentijds bijgesteld worden om rekening te houden met nieuwe ontwikkelingen en inzichten.

EIS 2.B.3

2.B.3

DE OPDRACHTNEMER SLAAGT ERIN DE DOELSTELLINGEN EN/ OF DE ACTIES EN MAATREGELEN UIT HET PROJECTPLAN CO₂ VAN EIS 2.B.2 TE REALISEREN

CRITERIA BIJ EIS 2.B.3

1. De *opdrachtnemer* moet bij afronding van het *project* aantonen dat hij/zij de doelstellingen heeft gerealiseerd en/of dat hij/zij de maatregelen heeft uitgevoerd.
2. Als het een meerjarig *project* is, moet *opdrachtnemer* daarnaast tenminste jaarlijks de voortgang van acties en maatregelen vastleggen.

EIS 2.C.1

2.C.1

DE OPDRACHTNEMER ZORGT DAT DE SLEUTELPERSONEN AANTOONBAAR OP DE HOOGTE ZIJN VAN HUN ROL IN HET PROJECTPLAN CO₂

CRITERIA BIJ EIS 2.C.1

1. De *opdrachtnemer* moet *sleutelpersonen* aanwijzen voor de realisatie en uitvoering van het *Projectplan CO₂*. Hierbij moet hij/zij nadrukkelijk ook rekening houden met de activiteiten en werkpakketten waar *opdrachtnemer* de meeste impact kan realiseren. *Sleutelpersonen* kunnen bijvoorbeeld ook inkopers of ontwerpers zijn.
2. Deze *sleutelpersonen* moeten aantoonbaar op de hoogte zijn van hun rol in het *Projectplan CO₂*.

EIS 2.C.2

2.C.2

DE OPDRACHTNEMER ZORGT DAT DE SLEUTELPERSONEN ZICH PASSEND BIJ HUN ROL ACTIEF INZETTEN VOOR HET UITVOEREN EN WAAR MOGELIJK VERBETEREN VAN HET ENERGIE- EN CO₂-BELEID VAN HET PROJECT

CRITERIUM BIJ EIS 2.C.2

1. De *opdrachtnemer* zorgt dat de *sleutelpersonen* zich passend bij hun rol actief inzetten bij het vinden en realiseren van CO₂-reductie- en energiebesparingsmogelijkheden voor het *Projectplan* (eis 2.B.2)

EIS 2.C.3

2.C.3

DE OPDRACHTNEMER COMMUNICEERT INTERN ÉN EXTERN (WAARONDER DE OPDRACHTGEVER) OVER HAAR PROJECTPLAN CO₂ (EIS 2.B.1), INCLUSIEF DE VOORTGANG. DOEL IS OM VERANTWOORDING AF TE LEGGEN EN OM SAMENWERKINGSKANSEN TE CREËREN

CRITERIA BIJ 2.C.3

1. Interne communicatie: de *opdrachtnemer* moet regelmatig (in ieder geval bij start en na afronding van het *project*) de keuze voor- en implementatie van maatregelen, en van de voortgang en trends van het *energieverbruik* en de CO₂-uitstoot op het *project*, bespreken tijdens interne projectoverleggen;
2. Externe communicatie: *opdrachtnemer* moet (in ieder geval bij start en na afronding van het *project*) de keuze voor- en implementatie van maatregelen, en de voortgang

en trends van het *energieverbruik* en de CO₂-uitstoot op het *project*, bespreken met projectpartners (waaronder onderaannemers) en met de opdrachtgever van het *project*.

EIS 2.D.1

2.D.1

DE OPDRACHTNEMER ANALYSEERT HAAR EIGEN KENNIS- EN SAMENWERKINGSBEHOEFTE DIE GERELATEERD IS AAN DE ANALYSE 'MAXIMALE REDUCTIE' EN HET PROJECTPLAN CO₂

CRITERIUM BIJ EIS 2.D.1

1. De *opdrachtnemer* analyseert voor het *project* wat de kennis- en samenwerkingsbehoefte is op basis van de leerdoelen uit eis 2.B.2 voor maximale reductie en de activiteiten of werkpakketten van het *project*.
2. Hierbij moet *opdrachtnemer* nadrukkelijk ook mogelijke samenwerkingen lokaal, in de sector of in de keten betrekken.

EIS 2.D.2

2.D.2

DE OPDRACHTNEMER INVENTARISEERT HOE ZIJ INVULLING KAN GEVEN AAN DE KENNIS- EN SAMENWERKINGSBEHOEFTE VOOR HET PROJECT VAN 2.D.1

CRITERIA BIJ EIS 2.D.2

1. De *opdrachtnemer* wijst een *sleutelpersoon* aan die verantwoordelijk is voor het ophalen en bijhouden van kennis die al beschikbaar is (binnen of buiten de projectorganisatie) en mogelijk voorziet in de kennisbehoefte van eis 2.D.1.
2. De *opdrachtnemer* onderzoekt of er *samenwerkingsverbanden* (bijvoorbeeld lokaal, in de sector of in de keten) zijn die een rol kunnen spelen bij energiebesparing en CO₂-reductie en welke toegevoegde waarde een samenwerking voor het *project* kan hebben.

EIS 2.D.3

2.D.3

DE OPDRACHTNEMER VULT ACTIEF DE EIGEN KENNIS- EN SAMENWERKINGSBEHOEFTE IN HET PROJECT IN

CRITERIUM BIJ EIS 2.D.3

1. De *opdrachtnemer* vult actief de eigen kennis- en/of samenwerkingsbehoefte in die relevant voor het *project*, door in samenwerking met de opdrachtgever en/of andere projectpartners ruimte te zoeken voor het testen van kansrijke en voor dit type *project* relevante potentiële maatregelen in het *project* en resultaten met projectpartners en opdrachtgever te delen.

EIS 2.D.4

2.D.4

DE OPDRACHTNEMER CONSULTEERT RELEVANTE ORGANISATIES OVER HAAR ANALYSE 'MAXIMALE REDUCTIE' VOOR HAAR BELANGRIJKSTE ACTIVITEITEN IN HET PROJECT VAN EIS 2.B.1

CRITERIUM BIJ EIS 2.D.4

1. De *opdrachtnemer* organiseert een dialoog met opdrachtgever over belemmeringen en mogelijkheden voor het realiseren van 'maximale reductie' in het huidige *project* én voor vergelijkbare *projecten*.

Doel van de dialoog is om te zoeken naar verdergaande reductiemogelijkheden binnen het huidige *project*, om leerdoelen te definiëren, en om wederzijds begrip en inzicht te krijgen in het verbeteren van *projecten* en aanbestedingen die hetzelfde type activiteiten of werkpakketten bevatten.

CO₂-AMBITIENIVEAU 3

PROJECTSCOPE

De scope voor **energiegebruik** van het *project* heeft de volgende **projectlevensfasen**: (volgens LCA-methodiek):

- Transport van en naar het *project* (inclusief vervoer van personen) (A4)
- Materieelinzet en *energiegebruik* op de projectlocaties.(A5)

De scope voor de emissies van het *project* heeft de volgende projectlevensfasen: (volgens LCA-methodiek):

- Productie van materialen en componenten (A1-3)
- Transport van en naar het *project* (inclusief vervoer van personen) (A4)
- Materieelinzet en *energiegebruik* op de projectlocaties (A5)
- Gebruiksfasen (B)
- Einde levensduur (C)
- Mogelijkheden voor hergebruik en recycling (D)

Dit is van toepassing ongeacht wie de werkzaamheden voor het *project* uitvoert en ongeacht wie het eigendom heeft van de gebruikte terreinen, gebouwen, materieel en voer-, vaar- of werktuigen.

KORTE TOELICHTING OP DE EISEN VAN CO₂-AMBITIENIVEAU 3

De *opdrachtnemer* moet energie- en CO₂-reductiemaatregelen nemen binnen de genoemde *projectscope*, die de projecteisen aanvullen. Dit is inclusief de milieuprestatie (bijvoorbeeld op basis van MKI) als *opdrachtnemer* deze heeft aangeboden en op eventuele toezeggingen op basis van andere BPKV-criteria. Op basis van de maatregelen moet de projectorganisatie een energie- CO₂-reductie doelstelling voor het *project* vastleggen.

- Voor mogelijke maatregelen moet *opdrachtnemer* de CO₂-impact van verschillende activiteiten of werkpakketten over de verschillende projectlevensfasen onderzoeken inclusief mogelijkheden voor *vermeden emissies* door hergebruik en recycling.
- *opdrachtnemer* moet ook kansen identificeren en onderzoeken voor verdergaande reductiemaatregelen op het *project*, ook als deze afwijken van de projecteisen. Hij/zij moet daarover de dialoog aangaan met de opdrachtgever
- Er geldt een resultaatsverplichting voor het uitvoeren van de opgevoerde maatregelen, en/of voor realisatie van de energie- en CO₂-reductiedoelstelling.

EIS 3.A.1

3.A.1

DE OPDRACHTNEMER HEEFT KWANTITATIEF INZICHT IN HET ENERGIEVERBRUIK OP HET PROJECT

CRITERIA BIJ EIS 3.A.1

1. De *opdrachtnemer* heeft inzicht in mogelijkheden om bij te dragen aan *flexibiliteit in het energiesysteem*.
2. De *opdrachtnemer* beschikt bij start van het *project* over een prognose van de *energiebalans* van het *project* volgens bovenstaande *projectscope*, zonder aanvullende

maatregelen voor energie- en CO₂-reductie én een prognose van de *energiebalans* van het *project* met aanvullende maatregelen.

3. De *opdrachtnemer* beschikt bij afronding van het *project* over een *energiebalans* van het *project* volgens bovenstaande *projectscope*. Deze is inclusief de gerealiseerde aanvullende maatregelen voor energie- en CO₂-reductie.
4. De *opdrachtnemer* beschikt over een *energiebeoordeling* van het *project*.
5. Bij een meerjarig *project* moet *opdrachtnemer* tenminste jaarlijks een tussenrapportage opstellen waarin twee dingen staan: de gerealiseerde *energiebalans* staat tot het moment van rapportage en een prognose voor het verdere verloop van het *project*.

EIS 3.A.2

3.A.2

DE OPDRACHTNEMER HEEFT KWANTITATIEF INZICHT IN DE EMISSIES VAN HET PROJECT, INCLUSIEF OBE

CRITERIA BIJ EIS 3.A.2

1. De *opdrachtnemer* beschikt bij start van het *project* over een prognose van de emissies op het *project* volgens bovenstaande *projectscope*, zonder aanvullende maatregelen voor energie- en CO₂-reductie én een prognose van de emissies op het *project* met aanvullende maatregelen.
2. De *opdrachtnemer* beschikt bij afronding van het *project* over een emissie-inventaris van het *project* volgens bovenstaande *projectscope*. Deze is inclusief de gerealiseerde aanvullende maatregelen voor energie- en CO₂-reductie.
3. Bij een meerjarig *project* moet *opdrachtnemer* tenminste jaarlijks een tussenrapportage opstellen waarin twee dingen staan: de gerealiseerde emissies tot het moment van rapportage en een prognose voor het verdere verloop van het *project*.
4. De *opdrachtnemer* maakt een kwalitatieve analyse van de *Overige Beïnvloedbare Emissies (OBE)* van het *project* en onderzoekt of deze relevant zijn in termen van (potentiële) impact en invloed.
5. Blijkt uit de *OBE*-analyse dat één of meer *OBE*-typen voor het *project* relevant zijn? Dan moet de projectorganisatie deze ook kwantificeren.

EIS 3.A.3

3.A.3

DE OPDRACHTNEMER HEEFT INZICHT IN DE CO₂-EMISSIONS OVER DE VERSCHILLENDE PROJECTLEVENSFASEN EN DE INVLOED DIE ZIJ DAAROP HEEFT, HIJ/ZIJ WEET HOE DEZE VERDEELD ZIJN OVER VERSCHILLENDE ACTIVITEITEN OF WERKPAKKETTEN VAN HET PROJECT EN WEET BIJ WELKE ACTIVITEITEN OF WERKPAKKETTEN HIJ/ZIJ DE MEESTE IMPACT KAN REALISEREN

EIS 3.A.4

3.A.4

DE OPDRACHTNEMER HEEFT INZICHT IN DE WAARDEKETENS VAN HAAR BELANGRIJKSTE PROJECTACTIVITEITEN IN HET PROJECT EN IN MOGELIJKE STRATEGIEËN OM HAAR DIRECTE EN UPSTREAM-, DOWNSTREAM-EMISSIONS VOOR DEZE ACTIVITEITEN TE REDUCEREN NAAR NUL CO₂-UITSTOOT IN 2050

CRITERIA BIJ EISEN 3.A.3. EN 3.A.4

De *opdrachtnemer* heeft inzicht:

1. in de invloed van *opdrachtnemer* op de CO₂-emissionen verdeeld over verschillende activiteiten of werkpakketten en beschouwd over de verschillende projectlevensfasen;
2. in de mogelijkheden om de CO₂-uitstoot van de verschillende activiteiten of werkpakketten, beschouwd over de verschillende projectlevensfasen in toekomstige *projecten* te reduceren **tot nul**, ook door maatregelen in de keten. Als mogelijk, gebruik hiervoor relevante sectorale plannen en transitiepaden die de ambitie hebben om opwarming van de aarde te beperken tot 1,5 °C;
3. in kansen voor verdergaande reductiemaatregelen op het *project* die gerelateerd zijn aan eventuele belemmeringen in de wijze van uitvoeren van het *project* of aan eisen en standaarden die de opdrachtgever hanteert;
4. met welke activiteiten of werkpakketten de grootste impact (= omvang CO₂-reductie x invloed) te behalen is en weet welke *directe relaties* daarbij betrokken zijn.
5. Bij een meerjarig *project* moet *opdrachtnemer* dit inzicht tenminste twee-jaarlijks vernieuwen.

EIS 3.B.1

3.B.1

DE OPDRACHTNEMER HEEFT EEN ANALYSE 'NUL EMISSIE' VOOR ALLE ACTIVITEITEN OF WERKPAKKETTEN VAN HET PROJECT

CRITERIA BIJ EIS 3.B.1

1. De analyse 'nul emissie' bevat:
 - a. een beschrijving van de huidige activiteiten, of werkpakketten;
 - b. een analyse van de huidige CO₂-emissiebronnen die gerelateerd zijn aan deze activiteiten of werkpakketten, binnen het *project* én in de keten;
 - c. een inschatting van de manier waarop *opdrachtnemer* deze emissionen, per activiteit of werkpakket, richting nul emissie kan reduceren, en welke resterende CO₂-emissionen onvermijdelijk zijn (vergeleken met de prognose uit eis 3.A.2) als *opdrachtnemer* inzet op maximale emissiereductie voor alle onderdelen van het *project* en (4) welke randvoorwaarden nodig zijn om deze reductie mogelijk te maken, inclusief de wijze van aanbesteden van het *project*;

- d. welke randvoorwaarden nodig zijn om deze reductie mogelijk te maken, inclusief de wijze van aanbesteden van het *project*;
 - e. conclusies over:
 - i. maatregelen en doelstellingen voor de *middellange termijn* die in het huidige *project* doorgevoerd kunnen worden, uitgesplitst in CO₂-reductie, energiebesparing en duurzame energie;
 - ii. eventuele belemmeringen binnen het huidige *project* om reductiemaatregelen nu al te realiseren;
 - iii. leerdoelen om binnen het huidige *project* kennis en ervaring op te doen die bijdragen aan maximale CO₂-reductie in toekomstige *projecten*.
2. Bij *projecten* met een looptijd van 5 jaar of langer moet *opdrachtnemer* ook tussentijdse doelstellingen vastleggen en verantwoorden.

EIS 3.B.2

3.B.2

DE OPDRACHTNEMER HEEFT VOOR ALLE PROJECT-ONDERDELEN HET INZICHT UIT EIS 3.A.4 EN 3.A.5 VERTAALD NAAR VOORBEREIDENDE ACTIES, MAATREGELLEN EN DOELSTELLING(EN) VOOR HET PROJECT EN HEEFT DEZE VASTGELEGD IN EEN PROJECTPLAN CO₂

CRITERIA BIJ EIS 3.B.2

1. De *opdrachtnemer* heeft een *Projectplan CO₂*, met een CO₂-reductiedoelstelling, een energiebesparingsdoelstelling, een duurzame energiedoelstelling en, als relevant, een OBE-doelstelling voor het *project*.
2. In dit plan heeft de *opdrachtnemer* de resultaten van de analyse 'nul emissie' vertaald naar acties en maatregelen om het *energieverbruik* en de CO₂-emissie van het *project* te reduceren die mogelijk zijn of worden tijdens de duur van het *project*.
3. In het plan zijn maatregelen opgenomen binnen de genoemde *projectscope*, die de projecteisen aanvullen, inclusief de milieuprestatie als *opdrachtnemer* deze aanbiedt (bijvoorbeeld op basis van MKI en op eventuele toezeggingen door projectorganisatie op basis van andere BPKV-criteria, waarmee hij/zij de doelstellingen kan realiseren). De maatregelen moeten in ieder geval de activiteiten of werkpakketten betreffen waar *opdrachtnemer* de meeste impact kan realiseren. De maatregelen moeten gelden voor alle activiteiten of werkpakketten en de gehele levenscyclus van het *project* en, als relevant, ze zijn inclusief maatregelen gericht op het reduceren van OBE's.
4. Bij *projecten* met een looptijd van 5 jaar of langer moet *opdrachtnemer* het *Projectplan CO₂* tussentijds bijstellen om rekening te houden met nieuwe ontwikkelingen en inzichten.

EIS 3.B.3

3.B.3

DE OPDRACHTNEMER SLAAGT ERIN DE DOELSTELLINGEN EN/ OF DE VOORBEREIDENDE ACTIES EN MAATREGELEN UIT HET PROJECTPLAN CO₂ VAN 3.B.2 TE REALISEREN

CRITERIUM BIJ EIS 3.B.3

1. De *opdrachtnemer* moet bij afronding van het *project* aantonen dat hij/zij de doelstellingen heeft gerealiseerd en/of de maatregelen heeft uitgevoerd.

EIS 3.C.1

3.C.1

DE OPDRACHTNEMER ZORGT DAT DE SLEUTELPERSONEN AANTOONBAAR OP DE HOOGTE ZIJN VAN HUN ROL IN HET PROJECTPLAN CO₂

CRITERIA BIJ EIS 3.C.1

1. De *opdrachtnemer* moet *sleutelpersonen* aanwijzen voor de realisatie en uitvoering van het *Projectplan CO₂*. Hierbij moet hij/zij nadrukkelijk ook rekening houden met de verschillende activiteiten of werkpakketten van het *project*. *Sleutelpersonen* kunnen bijvoorbeeld ook inkopers of ontwerpers zijn.
2. Deze *sleutelpersonen* moeten aantoonbaar op de hoogte zijn van hun rol in het *Projectplan CO₂*.

EIS 3.C.2

3.C.2

DE OPDRACHTNEMER ZORGT DAT DE SLEUTELPERSONEN ZICH PASSEND BIJ HUN ROL ACTIEF INZETTEN VOOR HET UITVOEREN EN WAAR MOGELIJK VERBETEREN VAN HET PROJECTPLAN CO₂

CRITERIUM BIJ EIS 3.C.2

1. De *opdrachtnemer* zorgt dat de *sleutelpersonen* zich passend bij hun rol actief inzetten bij het vinden en realiseren van CO₂-reductie- en energiebesparingsmogelijkheden voor het *Projectplan CO₂* (eis 3.B.2)

EIS 3.C.3

3.C.3

DE OPDRACHTNEMER COMMUNICEERT INTERN ÉN EXTERN (WAARONDER DE OPDRACHTGEVER) OVER HAAR PROJECTPLAN CO₂, INCLUSIEF DE VOORTGANG. DOEL IS OM VERANTWOORDING AF TE LEGGEN EN OM SAMENWERKINGSKANSEN TE CREËREN

CRITERIA BIJ EIS 3.C.3

1. Interne communicatie: de *opdrachtnemer* moet regelmatig (in ieder geval bij start en na afronding van het *project*) de keuze voor- en implementatie van maatregelen, en van de voortgang en trends van het *energieverbruik* en de CO₂-uitstoot op het *project*, bespreken tijdens interne projectoverleggen;
2. Externe communicatie:
 - a. De *opdrachtnemer* moet (in ieder geval bij start en na afronding van het *project*) de keuze voor- en implementatie van maatregelen, en de voortgang en trends van het *energieverbruik* en de CO₂-uitstoot op het *project*, bespreken met projectpartners (waaronder onderaannemers) en met de opdrachtgever van het *project*.
 - b. De *opdrachtnemer* bespreekt met opdrachtgever op basis van de uitgevoerde analyse 'nul emissie' kansen voor samenwerking en voor verdergaande reductiemaatregelen op het *project* die gerelateerd zijn aan eventuele belemmeringen in de wijze van uitvragen van het *project* of aan eisen en standaarden die de opdrachtgever hanteert.

EIS 3.C.4

3.C.4

DE OPDRACHTNEMER TOETST HAAR INZICHT EN MAATREGELEN VAN HET PROJECT TIJDENS EEN DIALOOG MET EXTERNE ONAFHANKELIJKE DESKUNDIGE(N) VAN OVERHEID, NGO'S OF KENNISINSTELLINGEN

CRITERIUM BIJ EIS 3.C.4

1. De *opdrachtnemer* laat toetsen door een onafhankelijk deskundige: haar analyse 'nul emissie', mogelijkheden voor de activiteiten of werkpakketten van het *project* om emissies naar nul te reduceren (3.A.4) en de vertaling daarvan naar acties en maatregelen, om het *energieverbruik* en de CO₂-emissie van het *project* te reduceren.

EIS 3.D.1

3.D.1

DE OPDRACHTNEMER ANALYSEERT HAAR EIGEN KENNIS- EN SAMENWERKINGSBEHOEFTE OP BASIS VAN DE ANALYSE 'NUL EMISSIE' EN HET PROJECTPLAN CO₂

CRITERIA BIJ EIS 3.D.1

1. De *opdrachtnemer* analyseert voor het *project* wat de kennis- en samenwerkingsbehoefte is in relatie tot de leerdoelen uit eis 3.B.2 voor de analyse 'nul emissie' en de activiteiten of werkpakketten van het *project*.
2. Hierbij moet *opdrachtnemer* nadrukkelijk ook mogelijke samenwerkingen lokaal, in de sector of in de keten betrekken.

EIS 3.D.2

3.D.2

DE OPDRACHTNEMER INVENTARISEERT HOE ZIJ INVULLING KAN GEVEN AAN DE KENNIS- EN SAMENWERKINGSBEHOEFTE VAN EIS 3.D.1 VOOR HET PROJECT

CRITERIA BIJ EIS 3.D.2

1. De *opdrachtnemer* wijst een *sleutelpersoon* aan die verantwoordelijk is voor het ophalen en bijhouden van kennis die al beschikbaar is (binnen of buiten de projectorganisatie) en mogelijk voorziet in de kennisbehoefte van eis 3.D.1.
2. De *opdrachtnemer* onderzoekt of er *samenwerkingsverbanden* (bijvoorbeeld lokaal, in de sector of in de keten) zijn die een rol kunnen spelen bij energiebesparing en CO₂-reductie en welke toegevoegde waarde een samenwerking voor het *project* kan hebben.

EIS 3.D.3

3.D.3

DE OPDRACHTNEMER VULT ACTIEF DE EIGEN KENNIS- EN SAMENWERKINGSBEHOEFTE IN VOOR HET PROJECT DOOR MET ÉÉN OF MEER ORGANISATIES VAN EIS 3.D.2 EEN SAMENWERKING AAN TE GAAN

CRITERIUM BIJ EIS 3.D.3

1. De *opdrachtnemer* vult actief de eigen kennis- en/of samenwerkingsbehoefte in relevant voor het *project*, door het *project* als open proeftuin te gebruiken om innovaties of vernieuwende maatregelen door te voeren, binnen de mogelijkheden van het *project* en deelt resultaten met de opdrachtgever.

EIS 3.D.4

3.D.4

DE OPDRACHTNEMER CONSULTEERT RELEVANTE ORGANISATIES OVER HAAR ANALYSE 'NUL EMISSIE' VAN EIS 3.B.1 IN HET PROJECT EN DE VOORTGANG TIJDENS EEN DIALOOG

CRITERIUM BIJ EIS 3.D.4

1. De *opdrachtnemer* organiseert een dialoog met opdrachtgever over belemmeringen en mogelijkheden voor het realiseren van 'nul emissie' in het huidige *project* én voor vergelijkbare *projecten*.

Doel van de dialoog is om te zoeken naar verdergaande reductiemogelijkheden binnen het huidige *project*, om leerdoelen te definiëren, en om wederzijds begrip en inzicht te krijgen in het verbeteren van *projecten* en aanbestedingen die hetzelfde type activiteiten of werkpakketten bevatten.

TEKSTEN VOOR DE AANBESTEDINGS-LEIDRAAD

Aanbevolen wordt om onderstaande teksten in zijn geheel over te nemen.

Gemarkeerde tekst moet verwijderd worden en waar aangegeven, vervangen worden door tekst van de aanbestedder, op basis van eigen beleid.

AANBESTEDINGSLEIDRAAD

1

TEKST GUNNINGSCRITERIUM CO₂-PRESTATIELADDER

In deze aanbesteding passen wij de CO₂-Prestatieladder als gunningscriterium toe.

De eisen die gelden voor het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* staan in Bijlage [...]. **[Opmerking: zie Bijlage A; deze bijlage integraal als bijlage toevoegen aan de aanbesteding].**

Deze eisen bestaan uit Deel 1 (Algemene eisen) en Deel 2 (eisen per CO₂-Ambitieniveau).

De eisen uit Deel 1 zijn algemene gelden voor elke *inschrijver* die wil voldoen aan het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0*. De eisen uit Deel 2 zijn specifieke eisen per CO₂-Ambitieniveau waarmee *inschrijver* zich inschrijft op deze aanbesteding.

De *inschrijver* moet op het inschrijvingsformulier aangeven op welk CO₂-Ambitieniveau hij dit project wenst uit te voeren.

In deze aanbesteding wordt de inschrijving per CO₂-Ambitieniveau als volgt gewaardeerd:

[Invoegen staffel kwaliteitswaarde (de hoogte van het gunningsvoordeel per CO₂-Ambitieniveau) en uitleg gunningsmethodiek]

Als aanbestedder het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* toepast, dan gelden de volgende voorwaarden:

- De *inschrijver* moet bij inschrijving kiezen tussen volledig projectspecifiek aantonen met een *projectverklaring*, of volledig aantonen met het CO₂-Prestatieladdercertificaat. Bij een keuze voor projectspecifiek aantonen op een bepaald CO₂-Ambitieniveau, dan geldt die keuze ook voor alle onderliggende CO₂-Ambitieniveaus; een gemengde bewijsvoering is niet mogelijk.
- De *inschrijver* moet bij inschrijving aangeven op welk CO₂-Ambitieniveau hij/zij het project zal uitvoeren.
- Dit CO₂-Ambitieniveau moet binnen een **[door opdrachtgever bepaalde termijn]** en bij meerjarige projecten jaarlijks na gunning aangetoond worden met een *projectverklaring* of een CO₂-Prestatieladdercertificaat op het aangegeven CO₂-Ambitieniveau. Bij een langere looptijd moet opdrachtnemer tijdens de looptijd van het project vervolgens

- jaarlijks aantonen dat hij/zij bij de uitvoering van het *project* voldoet aan het aangeboden *CO₂-Ambitieniveau*. Heeft een *project* een kortere looptijd dan één jaar? Dan moet de *opdrachtnemer* [door opdrachtgever bepaalde termijn/bij oplevering] aantonen dat voldaan is aan het overeengekomen *CO₂-Ambitieniveau* van het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0*.
- d. Als een *inschrijver* projectspecifiek wil aantonen, dan geldt het volgende:
- De bewijslast ligt bij de *opdrachtnemer* dat aan het aangeboden *CO₂-Ambitieniveau* van het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* wordt voldaan. Deze bewijslast bestaat uit gedocumenteerde informatie over het *project* en een *projectverklaring* van een geaccrediteerde *certificerende instelling*, waarin staat dat *opdrachtnemer* voldoet aan het aangeboden *CO₂-Ambitieniveau*, inclusief alle onderliggende *CO₂-Ambitieniveaus*, van het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0*;
 - De eisen van het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* moeten worden geborgd in het managementsysteem van het *project* dat de *opdrachtnemer* gebruikt;
 - Op basis van de gedocumenteerde informatie en borging in het managementsysteem van het *project* laat de *opdrachtnemer* een *certificerende instelling (CI)* toetsen of hij/zij voldoet aan het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder*;
 - De *opdrachtnemer* toont twee dingen aan: allereerst dat de *CI* geaccrediteerd is voor certificering op het niveau van het *CO₂-Prestatieladdercertificaat* dat correspondeert met het aangeboden *CO₂-Ambitieniveau* en ten tweede dat de persoon die de toetsing uitvoert namens de *CI* aantoonbaar ervaring heeft met certificeringen van bedrijven op het niveau van het *CO₂-Prestatieladdercertificaat* dat correspondeert met het aangeboden *CO₂-Ambitieniveau*;
 - De *CI* toetst binnen [door opdrachtgever bepaalde termijn] na opdrachtverlening en in geval van meerjarige *projecten* jaarlijks, tijdens de uitvoering van het *project*; bij een *project* met een looptijd korter dan één jaar moet de *CI* het *project* toetsen vóór [door opdrachtgever bepaalde termijn/oplevering] van het *project*;
 - Al bij inschrijving op de aanbesteding moet de *inschrijver* aangeven welke *CI* de toetsing zal uitvoeren;
 - Als de *opdrachtnemer* beschikt over een *CO₂-Prestatieladdercertificaat* op een lager *CO₂-Ambitieniveau* kan de organisatie de bewijslast deels baseren op informatie uit het managementsysteem dat hoort bij het *CO₂-Prestatieladdercertificaat*. Het bewijs moet echter nadrukkelijk projectspecifiek worden geleverd voor het aangeboden *CO₂-Ambitieniveau* inclusief alle onderliggende *CO₂-Ambitieniveaus*, gemengde bewijsvoering is niet mogelijk;
- e. Als de *opdrachtnemer* kiest voor het voldoen aan het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* met het *CO₂-Prestatieladdercertificaat* dan geldt het volgende:
- De *opdrachtnemer* moet binnen [door opdrachtgever bepaalde termijn] en vervolgens tijdens de volledige uitvoeringsduur van het *project* aantoonbaar over een *CO₂-Prestatieladdercertificaat* op minimaal het contractueel vereiste *CO₂-Ambitieniveau* beschikken;
 - Heeft een *project* een kortere looptijd dan één jaar? Dan moet de *opdrachtnemer* binnen [een door opdrachtgever bepaalde termijn/ bij oplevering] aantoonbaar over een *CO₂-Prestatieladdercertificaat* beschikken op minimaal het contractueel vereiste *CO₂-Ambitieniveau*;
 - Als de *opdrachtnemer* de intentie heeft om met een *CO₂-Prestatieladdercertificaat* de prestatie aan te tonen, maar daar tijdens de uitvoering van het *project* niet in slaagt, dan is projectspecifiek aantonen mogelijk op twee voorwaarden: allereerst als vooraf bij inschrijving de *CI* is genoemd die de toetsing zal verrichten en ten tweede als die *CI* gedurende de looptijd van het *project* alle informatie heeft gekregen die nodig is om het projectspecifieke certificaat af te kunnen geven;

- iv. Eventueel kan de *opdrachtnemer* een *CO₂-Prestatieladdercertificaat* gebruiken met een hoger *CO₂-Ambitieniveau*. Om aan de eisen van het certificaat te voldoen zal *opdrachtnemer* het *project* zelf dan ook op het hogere *CO₂-Ambitieniveau* (van het *CO₂-Prestatieladdercertificaat*) moeten uitvoeren. De *CI* beoordeelt dit bij de *CO₂-Prestatieladderbeoordeling*;
- v. Als een combinatie van bedrijven wil inschrijven en daarbij *CO₂-Prestatieladder-certificaten* wil gebruiken, dan bepaalt de organisatie met de laagste trede op de *CO₂-Prestatieladder* – van alle organisaties in de combinatie – het *CO₂-Ambitieniveau* waarmee de combinatie kan inschrijven. Als een van de partijen niet met een *CO₂-Prestatieladdercertificaat* kan aantonen aan het aangeboden *CO₂-Ambitieniveau* te voldoen, of als de combinatie op een hoger niveau wil inschrijven dan de organisatie met het laagste *CO₂-Ambitieniveau* mogelijk maakt, dan kan de organisatie geen *CO₂-Prestatieladdercertificaten* gebruiken en zal zij het *CO₂-Ambitieniveau* inclusief alle onderliggende niveaus projectspecifiek moeten aantonen.
- f. Als het aangeboden *CO₂-Ambitieniveau* niet tijdig aangetoond kan worden, via een *projectverklaring* of een *CO₂-Prestatieladdercertificaat*, zal aanbesteder een sanctie opleggen die groter is dan het gunningsvoordeel dat *opdrachtnemer* bij inschrijving heeft genoten. Deze sanctie is omschreven in de sanctieparagraaf.

[verwijzing naar sanctieparagraaf in de aanbestedingsstukken, NB Sanctie ook opnemen in het contract]

- g. **Optioneel:** De opdrachtgever vraagt *opdrachtnemer* om inzage te geven in de gedocumenteerde informatie van het *project*, zoals gedefinieerd in het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* of in het *Handboek CO₂-Prestatieladder 4.0*.
- h. **Optioneel:** De *opdrachtnemer* moet op verzoek van de opdrachtgever tijdens de uitvoering van het *project* medewerking verlenen aan een actieve dialoog over verdere *CO₂-reductiemogelijkheden*.

AANBESTEDINGSLEIDRAAD

2

TEKST SANCTIEPARAGRAAF

N.B. Dit vraagt soms maatwerk, zoals bij raamovereenkomsten.

Bij het niet of niet tijdig aantonen van het aangeboden *CO₂-Ambitieniveau* zal de opdrachtgever een sanctie opleggen die groter is dan het gunningsvoordeel dat *opdrachtnemer* bij inschrijving heeft genoten. De hoogte van de sanctie wordt op de volgende wijze bepaald:

De sanctie wordt gebaseerd op het verschil in gunningsvoordeel tussen het aangeboden *CO₂-Ambitieniveau* en het gerealiseerde *CO₂-Ambitieniveau* die in de aanbestedingsprocedure wordt toegekend op het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0*. Dit verschil wordt vermenigvuldigd met een factor [x, die de aanbesteder bepaalt]

VOORBEELD INSCHRIJFFORMULIER

VERKLARING CO₂-AMBITIENIVEAU GUNNINGSCRITEIRIUM CO₂-PRESTATIELADDER 4.0

Projectnaam

Aanbestedingskenmerk

Ondergetekende verklaart dat hij/zij bij uitvoering van dit contract zal voldoen aan de eisen van het *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0* (Deel 1 en Deel 2) en dat de aangeboden kwaliteitswaarde:

CO₂-Ambitieniveau **geen** / **1** / **2** / **3** bedraagt.

(doorhalen wat niet van toepassing is)

Wijze van aantonen van het CO₂-Ambitieniveau *gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0*:

☐ CO₂-Prestatieladdercertificaat

(aankruisen wat van toepassing is)

☐ Projectverklaring

De controlerende certificerende instelling is

(naam instelling)

en deze hoort bij de inschrijving
van de ondergetekende(n):

Aldus naar waarheid opgemaakt

op

(datum)

te

(plaats)

door

(naam en voorletters)

als bestuurder van

(naam bedrijf)

die

(naam bedrijf)

voor deze inschrijving of aanbieding rechtsgeldig vertegenwoordigt.

(handtekening)

VOORBEELD TEKSTEN CONTRACT

1

TEKST OM HET AANGEBODEN CO₂-AMBITIENIVEAU VAST TE LEGGEN

Bij inschrijving heeft contractant een CO₂-Ambitieniveau aangeboden en aangeven op welke wijze hij/zij dit CO₂-Ambitieniveau zal aantonen. *Inschrijver* moet dit CO₂-Ambitieniveau binnen een [door opdrachtgever bepaalde termijn] en bij meerjarige projecten jaarlijks na gunning aantonen met een projectverklaring of een CO₂-Prestatieladdercertificaat op het aangeboden CO₂-Ambitieniveau.

2

TEKST SANCTIEPARAGRAAF

N.B. Dit vraagt soms maatwerk, zoals bij raamovereenkomsten.

Bij het niet of niet tijdig aantonen van het aangeboden CO₂-Ambitieniveau zal de opdrachtgever een sanctie opleggen. De hoogte van de sanctie wordt op de volgende wijze bepaald:

De sanctie wordt gebaseerd op het verschil in gunningsvoordeel tussen het aangeboden CO₂-Ambitieniveau en het gerealiseerde CO₂-Ambitieniveau die in de aanbestedingsprocedure wordt toegekend op het gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0. Dit verschil wordt vermenigvuldigd met een factor [x, die de aanbesteder bepaalt]

3

TEKST OPTIONELE AFSPRAKEN

[optioneel] De opdrachtgever vraagt opdrachtnemer om inzage te geven in de documenten met informatie over het project, zoals gedefinieerd in het gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0 of in het Handboek CO₂-Prestatieladder 4.0.

[optioneel] De opdrachtnemer moet op verzoek van de opdrachtgever tijdens de uitvoering van het project medewerking verlenen aan een actieve dialoog over verdere CO₂-reductiemogelijkheden.

COLOFON

Deze Handreiking Aanbesteden gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0 is opgesteld door SKAO en afgestemd met de Adviesraad Aanbesteden.

DISCLAIMER

De wijze van aanbesteden met de CO₂-Prestatieladder zoals beschreven in deze Handreiking, heeft zich bewezen in de praktijk. Aanbesteders zijn zelf verantwoordelijk voor de wijze waarop zij aanbestedingen opzetten en daarbinnen het gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0 gebruiken. Daarbij moeten zij rekening houden met de geldende wet- en regelgeving.

Aanbestedingsprocedures kunnen complex zijn en er spelen vaak grote financiële belangen, zowel van aanbesteders als van de inschrijvers. Bij onduidelijkheden in aanbestedingsdocumenten lopen alle betrokken partijen financiële en juridische risico's. Wat in de ene situatie werkt, kan in een andere situatie problemen opleveren. Wij raden u aan te controleren of u over de laatste versie van dit document beschikt. Ook raden wij u aan (juridisch) advies in te winnen over de inpassing van het gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0 in specifieke aanbestedingen. SKAO is niet aansprakelijk voor problemen die voortvloeien uit het toepassen van het gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0 in aanbestedingen.

VERSIEBEHEER

Dit document Handreiking Aanbesteden gunningscriterium CO₂-Prestatieladder 4.0 vervangt de Handreiking Aanbesteden 3.1.

Ga altijd na of u over de laatste versie van dit document beschikt. Kijk hiervoor op de website van de **CO₂-Prestatieladder** .

CO₂-PRESTATIELADDER